

[Beschryvinge der stad Utrecht]

<https://hdl.handle.net/1874/234395>

Vol.
25

Naam v. Treunen, stad. Drukker, in een betaald stuk
het jaer van deze Stadt, in 't jaer 1809. uitgegeven.

Wolven.

Wijde.

Wolvenberg.

Wolven (Wolven)

Wolven (Wolven)

Wolven

Wolvenberg

Wolvenberg

Wolven (Wolven)

Wolven (Wolven)

Wolven

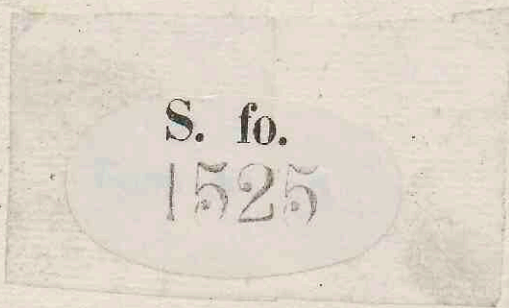
Wolven

Wolven

Wolven

Wolven

26.

Wolven

Specht. Con. 1809 te veruurd van
de Staat van Wolven. VI. 9. 1809.

Wolven:

Wolven, Herman. geboren Wolven 4 1848.
van de Staat van Wolven. 1848.

van de Staat van Wolven 250 gr. veruurd.
Wolven. 1848.

van de Staat van Wolven 1848.
Wolven 1848.

van de Staat van Wolven 1848.

van de Staat van Wolven 1848.

veruurd 250 Guilder. 21 Aug. 1848.

une des registres de l'Hotel
de la Cour.

Arrestation par l'ordonnance de
M. de la Roche Beaucourt
25 Jul. 1654. - 28 Nov. 1654.

- Lot de la Cour. le 20 Mars 1654.

Arrestation de la Cour. par le
Duché de la Roche Beaucourt
25 Jul. 1654. - 28 Nov. 1654.

TRECHT, een seer oude,

vermaerde ende heerlijcke Stadt, is gelegen op de middelstroom des Rhijns in Batavien, tusschen de uysterste heymen ende limiten van Duytschlandt ende van Gallien ofte Walstrandt. Ten tijden der Romeynen, soo niet by forme van een be-
 muerde Stadt (hoedane niet alleen in 't Eylandt Batavia, maer oock in gantsch Duytschlandt ge-
 nige gelooft worden, noch binnen twee honderd Jaren na *Christi* Geboorte, geweest te zijn) im-
 mers ten minsten met verscheyden *Castra* ofte Block-huysen aldaer by
 den anderen geboudt, tegens de gedurige aenvechtinghe ende overval
 harer Vyanden, ende tot bewaringhe van der Roomse Krijgsluyden
 krijghs ende levens voorraed, 't welck alhier den Rhijn-op uyt Gallien
 ende Britannien met schepen gevoerdt wierdt, sulcx eenfdeels d'oude
 Historie-schrijvers, maer insonderheydt de onder-aerdsche ende uyt-
 gegravene overblijffelen betuygen: Want niet alleen binnen op veele
 plaetsen, alse eertijts op Bisschops-hof ende elders, naderhandt tusschen
 den Dom ende 't oude Kerck-hof, ende noch onlanghs voor St. Peters;
 maer oock cen weynich buyten de Stadt, principalick boven dien by
 Vechten op Wiltenburgh, ende beneden by de Maern op de Hoogh-
 Woerd, by uyt-gravinge van d'oude fundamentē, bevonden worden vele
 reliquien der Romeynen, niet alleen seer constige ende van suyvere rode
 aerde gebackene potten, testen, kannen, kommen, schalen, tegelen ende
 altaer-steenen met Roomse inscriptien, maer oock eenige goude, vele
 silvere, ende eene menichte kopere penningen der eerste Roomse Key-
 sere *Augusti, Tiberii, Claudii, Neronis, Vespasiani, Trajani*, ende sonderlingh
Antoninorum: Waer door oock eenige meynen veroorsaecht te zijn, dat
 vele geloofd hebben, dat dese Stadt *Antonina* genaemd zy geweest, naer
 d'een of d'ander Roomschen *Antonius*, eerste fundateur van dien; al-hoe-
 wel sulcx swaerlick bewesen soude kunnen worden. Is nochtans seec-
 ker, dat dese Stadt een vande oudste in Nederlandt altijds geacht ende
 gehouden is geweest, by d'Inwoonders alhier op den Rhijn begrepen, so-
 men gelooft, onder schut vande boven-verhaelde *Castra* ofte Block-huy-
 sen, ende daerom by sommige *Legio Tricesima Ulpia* van *Ptolomæus*, ende
UTricesima, of *Utricesium* van *Marcellinus* genoemdt: Doch ten tijden van
 d'eerste Christen-Leeraers (namentlijck *Wiltbertus, Wiltfridus, Willebror-
 dus, Winfridus* ende andere hare Engelsch-Saxensche medgesellen uyt En-

gelandt tot bekeringe der ongelovige Saxens en Friesen overgekomen) *Wiltaburgum, Wiltrajectum*, nu in't gemeen *Ultrajectum*, bevorens *Trajectum*, *Trecht*, ende (tot onderscheyd van *Trajectum superius, ad Mosam, Maestricht*) *Trajectum inferius, ad Rhenum*, oock wel *Trajectum Vetus*, *Autrecht*, dat is, Oud *Trecht*, ende na de nieuwe bemuringe, die ontrent den Jare 930. geschiede, oock somtijts *Trajectum novum*, *Nutrecht*, dat is, *Nieuw Trecht*, ende zedert *Utrecht* genaemd: want *Trect*, *Trecht*, *Drecht*, *Tricht* by de oude betekend een passagie, soo over als door een riviere, beecke, canale, ofte eenige andere engte, hoedane passagie alhier niet alleen over de Riviere des Rhijns te lande, maer oock langs de selve te water, voor de stoppinge des strooms te *Catwijk*, de bequaemste te vallen plach, ende sedert altijd, ja noch ten huydigen dage seer gefrequenteed: daeromme oock by opstand van Oorlogh ende overval van vyanden, van ouden tijden af, veel aenstoets onderworpen. Eerstelick wanneer d' Inwoonders alhier ende in gantsch *Batavia*, met de Romeynen als *Vrunden* ende *Bondgenoten* levende, van d' oude *Francken* (alsdoen *Germani* genaemd) overvallen, ende de Romeynen tot in't binnenste van *Gallien* verjaeghd wierden: Daer na, doen de *Saxens*, *Friesen*, *Denen*, *Nortmannen* ende *Slaven* *TRECHT* overvallen, nedergeworpen, ende naderhand de *Francken* weder geoccupeerd en beseten hebben: Dan *Radbodus* der *Friesen* Coningh; dien *Pipinus* weder uyt-dreef, ende de nieuwe *Christen Kercke* tot voort-plantinge van den *Geloove*, onder *Willebrordo* ende *Winfrido* eerste *Bisschoppen*, groote goederen ende *Vrijheden* gaf: Na wiens dood *Autrecht* wederom van d' ongelovige *Neder-Saxens* en *Friesen*, ende dan vande *Noordsche Sprinck-hanen*, sonderling wanneer 't *Roomsche Rijk*, onder de *Sonen* van *Keyser Ludovicus de Vrome* verdeeld was, met grooter kracht besprongen ende aen-gevochten, ja eyndlick van de selve, in den generalen over-loop van *Duytschlandt* ende *Walstrandt*, t'eemael verdestruerd, verbrand, ende d' Inwoonders van dien, door de scherpte des swaerds omgebracht zijn. Soo dat by-na alle d' eerste *Bisschoppen* van 's *Weerlds* hoogheyt niet veel te bet, noch daer mede gediend sijn geweest; nemaer, soo van haer getuygd wordt, 't *Geestelijck* met yver en eenvoudigheyt, oock genoegsaem alleen betrachtende, daer over veel kruys en wederwaerdigheyt hebben moeten uyt-staen. Dan want, gelijk men gemeenlick segt, brand selden verergerd, ende 't goede gedrukt veel-tijds heerlicker op-rijfd, soo sijn, 't sedert de verwoestinge, verscheyden *Roomsche Coningen* ende andere *Vorsten*, 't zy door medogendheyt, ofte door yver tot de *Religie* bewogen geweest, de *Kerke* ende den *Bischof* met vele nieuwe goederen te begifigen; ende niet

alleen deleye, maar ook de stad, en eenige jaren verwoest kregen
 hebende, ende ten tijde van bisschop Balant weder op nieuw bevestigd
 zijnde, hare Privilegien inde te vermeerderen, dat daer door de bisschop-
 pen, Vorsten des Rijcs, Prinszen, Impren, genoemd zijn geweest. Spec-
 ende hier Dierck ende Geestelike Jurisdiction over alle de Jegenwoor-
 digh Geuulde Provincien, van Embdenland ende r'icht van h'nd-
 ner af door Gueland, tot an ende in h'ndant en Vlaenderen toe; En-
 de hier Vorstendom, ofte Werldlijk gebied, niet alleen over het Neder-
 licht een dele tijde der Iste, r' welck an, als de middelste van de Iste
 Verenigde Nederlanden, veel nauwer dan voor desen bepaald, ende
 in vier Maestricht-ampren verdeeld is; doch eenijde met de Velu-
 we en r' land van Gueland in Gueland, ook met de landen van
 Vianen, Icht van Woerden, Ansteland, ende noch verder in Holland
 geconclaveed is geweest; Maar ook het Overlicht van gene tijde der
 Iste, waer onder de gantche Provincien van Overijssel, Guenin-
 gen, d' Omstelanden, ende Dren, mitgaders noch eenige kleynere
 Isteelijken meer toebehoortigh waren. Sulck niet ongelooft is,
 r' geen somnige schijnven, dat die Vorstendom, in tijden van nood, wel
 veerigh d'land man in r' Veld konde brengen. Worumt ook niet
 alleen naburige, maar ook verre-gelegene Vorsten en Heeren, ja ook
 geconclaveed Heerden sijn, die maer met groter heyligheyt ende mach-
 den bisschop-nijer, als een eestelij haech-gesach, voor den haren ge-
 amierd hebben. Die dan verkooren en op dien geesteliken tijde
 somtijds meer geconclaveed hebben voor hare naburige vrienden en ver-
 wanten, dan voor hare geconclaveed sijn en te overen de bisschop-
 bewelcke si doch maer in h'ndant hebben.
 Onderscheiden hebben ook eenige van des Iste Iste manen
 van huyten, ende des Iste manen die Iste manen van huyten,
 h'ndant waren te dien tijde, r' h'ndant rock of manen, W'ndoor
 d'ndant de bisschoppen, maer so w'ndant van verstanten h'ndant
 h'ndant en d'ndant geconclaveed ende onder sijn, als si wt toe-
 van van h'ndant, r' onder ende Vorsten libellicke begijntige waren.
 h'ndant sijn de geconclaveed vanden Iste, vermaer teer ontcoord ge-
 weest, ende hebben hare tegens sodan o'rechtelike handelingen en
 vermaerden van r' landes geconclaveed vermaer geconclaveed: W'ndoor
 enden en te die geconclaveed met naburige Vorsten en Heeren gevolgd,
 ende geconclaveed met r' h'ndant van r' een of r' h'ndant vanden
 voornomden rock geconclaveed ende geconclaveed sijn.
 I'ndant de w'ndant geconclaveed van Holland enwerlijck door

alleen deselve, maer oock de Stadt, nu eenige Jaren verwoest gelegen hebbende, ende ten tijde van Bisschop *Baldric* weder op nieuw bemuerd zijnde, hare Privilegien sulx te vermeerderen, dat daer door de Bisschoppen, Vorsten des Rijcx, *Principes Imperii*, genoemd zijn geweest. Streckende haer *Diæcesis* ende Geestlijcke jurisdictie over alle de jegenwoordigh Geunieerde Provincien, van Embderland ende 't Sticht van Munster af, door Cleefslant, tot aen ende in Brabant en Vlaenderen toe: Ende het Vorstendom, ofte Werldlijck gebied, niet alleen over het Nedersticht aen dese sijde der Isele, 't welck nu, als de middelste van de selve Vereenighde Nederlanden, veel nauwer dan voor desen bepaeld, ende in vier Maerschalck-ampten verdeeld leght; doch eertijds met de Veluwe en 't land van Culenburch in Gelderland, oock met de landen van Vianen, Iselsteyn, Woerden, Amstelland, ende noch verder in Holland geenclaveerd is geweest: Maer oock het Oversticht aen gene sijde der Isele, waer onder de gansche Provincien van Overijssel, Groeningen, d' Omme-landen, ende Drent, mitsgaders noch eenige kleynder Heerlijckheden meer toebehoorigh waren. Sulcx niet ongelooflijck is, 't geen sommige schrijven, dat dit Vorstendom, in tijden van nood, wel veertigh duysend man in 't Veld konde brengen. Waeromme oock niet alleen naburige, maer oock verre-gelegene Vorsten en Heeren, ja oock gecroonde Hoofden selfs, dickmael met grooter hevigheyt ende macht desen Bisschops-mijter, als een electiif hooch-gefach voor den haren gebieerd hebben. Die dan verkooren en op dien Stoel geseten zijnde, somtijds meer geforgdt hebben voor hare naburige vrunden en aenverwanten, dan voor haer getroude Bruyd en toevertroude Bisschops-stoel; dewelcke sij doch maer in lijftocht besaten.

Ondertusschen hebben oock eenige van des Stichts Edele mannen van buyten, ende des selfs Ministerialen ofte Dienst-mannen van binnen, haer wel weten te dienen van St. Martens rock of mantel: Waer door dicmael de Bisschoppen, immers soo rustigh, van verscheyden Heerlijckheden en notabile goederen ontheven ende ontset sijn; als sy wel voorens van Keyseren, Coningen ende Vorsten liberalijck begifticht waren.

Hier over sijn de Staten vanden Lande veelmael seer ontroerd geweest; ende hebben haer tegens sodane onrechtmatige handelingen en vervreemdingen van 's Landts goederen meermael geopposeerd: Waer op soo nu en dan Oorlogen met naburige Vorsten en Heeren gevolghd, ende meestendeel, met afscheuringh van 't een of 't ander stuck vanden voornoemden Rock, gesoend ende bevredighd sijn.

Dan soo haest de wettige Grayinne van Holland onwettelijck door

Hertogh Philips (*nomine tenus*) de Goede, van hare Erflanden ontset was; soo hebben de Burgoensche, nu mede des Stichts naburen geworden sijnde, soo wel aen dese sijde, als de Geldersche aen d' ander sijde van rucken en plucken noyt gerust: Ten dien eynde allerley zaed van oneenigheyd zaeyende en foverende; Burgoensche in plaetse van andere wettig-gekorene Bisschoppen indringende, ende die tegens den Staten, ja oock wel deselve tegens elkanderen op-rockenende ende stijvende. Doch insonderheyd tegen de Stad Utrecht; wiens macht en gesagh haer meest in d'oogen stack, als sijnde de Hoofd-Stadt van 't gansche Sticht: De welcke, als een vrije Stadt, van oudts 't recht ende gewoonte had van, buyten den Bisschop ofte ymand anders, haer eygen Magistraet te bestellen; Wetten ende Ordonnantien te maken, niet alleen in Politie, maer oock in Justitie, soo Civiel, als Crimineel; ja, sonder vorder beroep, te wijfen by arrest: Als mede Geleyde binnen der mijlen te geven; Gratie te verlenen, Munte te slaen, ende Evaluatie van gelde te maken: Oorloge te voeren, ende die te zoenen off vrede te sluyten.

Hebben dan oock alle Bisschoppen by hare blijde Incomsten, voor het aen-nemen der Regeringe, Stadts Vrij ende Gerechtigheden, Privilegien, ende Oude-hercomens met besegelde brieven geconfirméerd, ende in den Stadt-huyse voor den ganschen Raed met solemne Eeden bevestigdt: Ende daer na in 't groot Capittel-huys ten Dom de Kerckelijcke gerechtigheden en gewoonten, mitsgaders voor den Drien Staten 's Landts van Utrecht den Land-brieff insgelijcx met Eede, zegel en brieff bekrachtighd. Edoch inden Jare 1528. Wanneer de Stadt Utrecht door conspiratie der Burgoens-gesinde van binnen ende van buyten, met eenige uyt Amersfoort (even als inden Jare 1449. oock geschied was) ende insonderheyd door hulpe van Burgoensche Ruyters en Knechten van Bisshop *Henric* by verrassinghe in-genomen, ende de praesente Ledematen van Staten, met de gansche Magistraet vande Stadt verjaegd of gevangen, ende een merckelijck aental van haer, soo Edele, als on-edele, *indictâ causâ*, door beuls handen omgebracht waren; Soo sijn 's Lands ende Stads Privilegien ende voorrechten te samen, eerst door den selven Bisschop, dan door Keyser *Carel*, ende daer na door Koning *Philips* sijnen Soon sodanig verbroken, dat die voor den Jare 1579. (wanneer de gesegende Unie, ende eeuwich verbond binnen Utrecht gesloten wierd) niet weder levendigh geworden, noch anders in gebruyck gecomen sijn, dan voor soo veel die de gemelde Unie, mitsgaders d'eenparige Staetsche resolutien ende onderlinge overdrachten niet tegen gaen; of oock daer van geen expresse renunciatie is gedaen.

Ondertuffchen heeft de Stad Utrecht altijd behouden de voorrang, zelfs oock voor de Hoofd-Steden der voorftemmende Provincien; doen zy noch te famen eenen en den felven Land-Vorft onderhorigh waren: Onaengesien Holland en Zeeland (als des zelfs Erflanden) hem vrij aengenamer en liever waren, dan de Stad Utrecht: Dewelcke hij doorgaens tracteerde en bejegende als een door hem verwonnen Stadt. Daer nochtans hij deselve bij forme van coop, ende in schijn van wettig transport vercregen had, met aenmatiginge van veel meer rechts en gefachs, dan den transportant selve, ofte sijne prædeceffeurs, oyt gehad of gepræten-deert hebben. Ende dan noch sonder eenige de minste bewilliginge van de gene, die, ten tijden vande handelinge, vrij meer dan den Biffchop selve, daer in te seggen hadden; ja oock met gene andere approbatie van Stadts wegen, dan vande Auditeurs alleen, die onder hun vieren 't gansche Stads-bewind soo Politic als Judicieel, geufurpeerd ende aengenomen hadden, op Commissie van den genen, die tot Magiftraets-bestell geen recht hadde: Overfulcx alomme onwettelijck ingedrongen, ende daer na uyt Keyfer *Carels* naem, even also gecontinueert, in plaetse vande so wredelijck mishandelde, ofte een andere complete en wettig-verkorene Magiftraat.

Defer Stads Burgeren, van ge-eerde ingebôrte voortijds Ministerialen, Dienst-mannen ende Martens-mannen (naer den Patroon van Utrecht) even als de Knapen van den Lande, genaemd, tot erkentenis en betoon van de vrijwillige dienften, soo dicmael van Stadts wegen den Lande bewesen; zijn overfulcx tot alle 's Lands Ampten, mitfgaders tot de Jacht, als bôrtinge ofte wel-geborene luden van allen ouden tijden mede gequalificeert, Daer-en-boven niet evocabel off betreckelick voor vremde Rechteren; Nochte arrestabel off besetrellick binnen der Neude ende Bodegraven, als d' oude limiten des Nederstichts. De Burgeren dragen geen andere schattinge, dan hare Regenten selve mede onderworpen sijn. Hebben vrijheyd van verscheyden Tollen; met noch andere Privilegien ende voorrechten meer. Waeromme oock naburige Heeren en Edelen, alse van *Abcoude*, van *Culenburgh*, van *Vianen*, *Iselsteyn*, *Amstel*, *Bronchorst*, *Woerden*, *Montfoort*, *Zuylen*, *Renessé*, *Boetselaer*, *vander Haer*, *Wten Hamme*, *Wulven*, *Wten Enge*, *Brakel*, *Lienden*, *Ruweel*, *Sterckenburgh*, *Hardenbroeck*, *Teylingen*, *Almonde*, *Raephorst*, *Gent*, *Rossem*, *Zwieten*, *Buchorst*, *vander Aa*, *Beesde*, *Nyemrode*, *Amerongen*, *Loenresloot*, *Woudenbergh*, *Lochorst*, *Laer*, *Cronenburgh*, *Blockhoven*, *Jutsaes*, *Coeverden*, *vander Horst*, *Maurick*, *Rijsenburgh*, *Xsenderen*, *Over die Vecht*, *Schalckwijck*, *vander Maern*, *Hemstede*, *Jode*, *Stoutenburgh*, *Schouwen*, *Hyndersteyn*, *Huchtenbroeck*, ende vele andere

meer defer Stads Burgerschap verfocht ende hoog-waerdigh gehouden hebben. Self Coningh *Willem van Romen* Burger t' Utrecht geworden zijnde, heeft sich in feker voor-val daer op beroepen: En Paus *Adriaen de Seste*, wanneer hem in die waerdigheyd van de calumniateurs zijn vremdelinghschap ende geringe af-komste verwijtelick na-gehouden wierd, heeft tot mondstoppinge van de selve genoeg geacht te bewijfen, dat hij een geboren Burger van Utrecht was.

Dese Stadt dan wierd na de verwoestinge, gelijk vorens verhaeld is, op nieuw bevangen ende bemuerd ontrent den Jare 930. in een langwerpige ende bij-na ovale forme, sulcx die noch bij onse Voor-ouders na de troulose over-gifte aen Keyser *Carel de Vijfde* gesien is, ende 't sedert een weynig verandert, door het bouwen van vier stercke stene Bolwercken, mitsgaders een Casteel (waer van de binnen-sterckte by de Burgeren A°. 1577. met het Spaensche jock gelijckelick af-geworpen is) ende vijf aerde Bolwercken, door ordre van den *Prince van Orangien*, als Stadthouder, inden Jare 1579. geleght; zijnde noch evenwel de Stadt inde lengte gelegen, sich streckende vanden zuyden totten noorden, doch boven ten zuyden smalder als beneden ten noorden, in omganch binnen de Wallen een uer, ende om de Cingelen ontrent anderhalf ure gaens; zijnde 1213. roeden, de roede tot 14. voeten gerekent: Heeft hoogte ende veste Mueren, diepe ende brede Grachten, sware Wallen, vier principale Poorten, wijd van elckander staende, ijder met een schoone Voor-stadt, waer van die aende oost-zijde de Witte-vrouwen, ende aende west-zijde *Ste. Cathrijnen* genoemd, wel de minste, doch so betimmerd ende populeus zijn als eenige vande beste Dorpen des Landts; aende zuyd-zijde de Tollestege met Abstede ende de Ganzstege te samen niet minder als de twe vorige; aende noord-zijde de Weerd (bemuerd ende met grachten omcingeld, als een Stedeken) met Lauwen-recht, Pijlweerd ende d'andere kleyne Gerechten, veel volck-rijcker als de andere drie Voor-steden te samen: niet-te-min alle vol oost-rijcke Boomgaerden, genoeglike Hoven en bequame wegen tusschen de selve, die nevens de Stads Cingelen met Ypen-bomen, ende de nieuwe Palemaillebaen, ten weder-zijden met verscheyden *Allées* ende Linde-bomen beplant, groote vermaeckelickheyd, soo in't wandelen als anders, zijn gevende. Het omleggende Land is seer vruchtbaer en plaisant, alwaer allerley Koren-landen, vette Weyden, ende oock goede Venen en Plantagie, meest van Vrucht-rijcke bomen, t'samen so overvloedige lijf-nearinge bijbrengende, dat oock voor naburige Provincien een groot deel van alles overigh sij; niet-tegen-staende de dagelicksche toe-voer ter

Stadt-waerd; sonderling die op de Saturdaegsche Merct-dagen, tot verwondering van alle Menschen valdt: Waer toe den Marct-luyden ende reyfenden man groot gerief ende gemak bijbrengen, niet alleen de menigvuldige toewegen te Lande, ende onder dien voornementlijck inde winter, de Steenstraet vande Bilt af ter Stadwaerd, ter lengte van ontrent een uer gaens, nu al over drie hondert jaren geleght; maer oock den Ouden-Rhijn, Vecht ende Isel, lopende Rivieren, mitfgaders de twe grote Vaerten, d' eene over drie hondert Jaren ter Leck-waerd, d' andere nu onlancx naer den Hollandsen Rhijn nederwaerds gegraven; met hare respectieve Treck-wegen. Welcke stromen ende Wateren communicatie ende gemeenschap hebben, soo met de buyten-graften langs de Stadsmuren, als met beyde de binnen-graften door de lengte der Stadt, voortijds by de Regierders en de Gilden doen graven; d' eene genaemd d' Oude-gracht kort naer den swaren brand, die inden Jare 1148. ten twe-demael de Stadt voor 't meerendeel vernielde; d' andere, de Nieuwe-gracht eensdeels ontrent den Jare 1300. ende voords weynigh voor den Jare 1400. Te samen met soo blancke ende gefonde Visch voorsien, als eenigh vande groote Rivieren des Landts. Ende leggen over dese twe Canalen meer dan dertig Stene-bruggen; van de welcke de voornaemste, voor het Stad-huys leggende, dient tot de Stads-plaetse, ende eenige van d' andere tot Mercten, al-hoewel de Stadt doorgaens genoeghsaem met ruyme Mercten versien is, alse de Peerde ende Beeste-merct genaemd Vreburg (na 't Casteel, 't welck aldaer gestaen heeft,) de Suyvel ende Hoender-merct op Marien-plaetse, de Ganze ende Vogel-merct, de Visch-merct, de Vercken-merct, de twe Koren-mercten, de hoge boven inde Stadt bij de Reguliers, de lage beneden op de Neude, waer op negen straten ende stegen responderende sijn, ende alsulcx mede seer bequaem tot een generale loop-plaets voor de Schutters en Militie, alhoewel oock ijder quartier vande Stadt sijn bijzondere loop-plaets geaffigneerd is: Hoedane quartieren eertijds vier te wesen plagen; het bovenste van den roden Toren ofte Tollesteeg-poort af, tot de Sme-brug toe, met de dwars-straten ter walle-waerd; het andere van daer af tot het Stadt-huys toe; het derde van het Stadt-huys af tot de Vie-brugh; het benedenste vande Vie-brugh tot de Weerd-poort toe; alle insgelijcx met hare dwars-straten, ijder onder hare twe Hoofd-mannen, die oock daeromme de Hoofd-mannen van de vier Vierendelen genaemd wierden. Sulcx dat het Kerspel van de *Buerkerck*, als het oudste ende principaelste, de twe middelste vierendelen te samen, de Kerspelen (na d' oude wijze) genaemd van *St. Nicolaes* ende *St. Geertruyd*, alleen het bovenste, ende

het Kerspel van *St. Jacob* 't benedenste begripende waren : Welcke vier Kerspelen ijder hebben hare bijzondere Parochiale Kerck ende Torens, doch die van *St. Jacob* d' aensienlickste met een hoogh ende sierlick spits, voorsien met een heerlijk geluyd en spel van over de dertigh klokken, vrij swaerder dan op *Nicolai* Toren boven in de Stadt ; edoch beyde in allen delen correct ende volmaect. De Cathedrale ende Collegiale Kercken, de vorige in Heerlickheyd ende Goederen verre overtreffende, zijn nu maer vier, doch eertijds vijf geweest, waer van d' eerste de *Dom-Kercke*, als de Hoofd-kercke ter eeren van *St. Marten*, des Gestichts Patroon, gefundeerd, daer na bij Bisschop *Baldric* herboud, ende door *Adelboldum*, circa Annum 1015. vernieud, ende laetst bij Bisschop *Henric van Vianden*, in den Jare 1224. gelijkmen die nu fiet, begonnen, doch niet volmaect, buyten geheel, ende binnen alleen de pilaren ende bogen van grauwe Benthemersteen, met konstige ende sierlicke uyt-gehouden wercken, daer in vele Sepulturen van verscheyden Bisschoppen ende andere Vorsten, bij welcke Kercke inden Jare 1321. begoft ende sefligh jaren daer na eerst volmaect is den overal vermaerden Doms-toren, die seer dick, swaer, hoogh ende nochtans wel geproportioneerd is : Waerinne hangen twe en veertigh Klokken tot het groot en minder geluyd, mitsgaders tot het uer-werck, voor-spel ende beyer-werck, te samen seer heerlijk ende aengenaem om horen. De tweede, *St. Salvators Munster*, is ten tijden van *Lycester* af-gebroken, was d'oudste vande Kercken, ende daerom *Oude-Munster* genoemd, ofte immers den *Dom* in oudheyd gelijk, ende met den selven, soomen geloofd, van *Willebrordo* gefundeerd, alwaer oock de Sepulturen der oudste Bisschoppen, van *Winfride* ofte *Bonifacio* af tot *Hungerum* toe vertoond wierden. De derde *St. Peters*, ende de vierde *St. Jans Kercke* gnaemd, zijn beyde van *Benno* of *Bernulphus* de xx. Bisschop gefundeert. De vijfde ende laetste *Ste. Marien Kercke*, van Bisschop *Cunrad* ontrent den Jare 1090. gesticht ende geboud op de Italiaensche wijze, ende van *Keyser Henric de Vierde* seer gedoteerd. Van de twee Abdyen was d'eene van *St. Pauwels*, eertijds door Bisschop *Benno* voornoemd van den Heyligen-bergh alhier binnen de Stadt gebracht, doch nu 't meerendeel van 't Convent geapproprieerd tot 't Hof Provinciael, met alle sijne appendentien, ende de Kercke het Capittel van *Oude-Munster* geassigneert, in plaetse van haer oude af-gebroken Kercke. D'anderde Abdye van *St. Laurens* in Oost-broeck, buyten de Stadt gelegen, is over ontrent seventigh Jaren, met het Convent der *Catbuysers* in *Bloemendael* by *Utrecht*, gedemolieerd. De Balyerye van *Ste. Catharijne* vande *Joanniter Orden*, daer (voor d' op-bouwinge van 't Casteel,

ter plaetse van d'oude Balijerije) de *Carmeliten* ofte Vrouwen-Broers gefeten waren, is voor weynige jaren ten deele aen Huysen ende Erven uyt-geflagen ende verkocht, ende het overige tot een bequaem Hospitaal voor krancke ende gequetste soldaten, ende de Kercke tot den publijcken Gods-dienst mede geappropriëerd. De *Commandurije der Duytscher Orden*, een Vorstelijcke Woninge, is noch in haer oude stand, alwaer de Commendeurs ende Prebendaten der selver Orden onthaeld, ende de Stadt-houder ofte andere groote Princen gemeenlick gelogeed zijn geweest. Van de vijf Joffrouwen-Conventen, zijn de drie, namentlijck *Oud-wijk*, *Marien-dael*, ende 't *Vrouwen-Clooster*, buyten Stads-muren gelegen hebbende, inde laetste Oorlogen voor een groot deel verdestruëerd, ende de Joffrouwen binnen de muren gelogeed: De twee vordere, als *St. Servaes* ende de *Witte-vrouwen*, zijn noch met hare Kercken binnen de Stadt voor 't meerendeel in wesen. 't *Convent der Regulieren* met haer Kerck, Goederen ende in-commen is by de Regierders der Stadt den Wees-kinderen gegeven, want haer oude huys met *Ste. Elizabeths Capelle*, (by d' Heer *Evert Soudenbalgh* A^o. 1491. gesticht,) door 't schieten vande Spaenjaerden uyt *Vredenburg*, seer beschadigd was: Doch der *Carmeliten* nieu Convent by *St. Nicolaes*, der *Dominicanen* ofte *Predickheeren Kerck* ende *Clooster* A^o. 1248. bij *Coning Willem van Hollandt* gefundeerd, ende der *Palmiten* Tempel aen *St. Jans Kerck-hof*, zijn met der *Franciscanen* ofte *Minre-broeders Kerck* inde laetste troublen afgebroken, ende der selver Convent geappropriëerd ten dele tot Stads Ammunitie-huys ende *Loy-hal* ofte *Zegel-huys*, ende meest tot der *Ed: Mo: Heeren Staten Vergaderingh* (die voortijds in 't groot *Capittel-huys* ten *Dom* te wesen plagh,) *Reecken-camer*, *Revisie-camer*, (alwaer oock *Dijck-graef* ende *Heem-raden* vande *Lecken-dijck* *Bovensdams* vergaderen,) *Secretarijen*, ende andere daer toe nodige vertrecken. Der *Hieronymiten* Kerck is nu der gemelde *Heeren Staten Ammunitie-huys*; doch het Convent een wooninghe voor den *Rektor* ende *Meesters* inde *Triviale Schoole*, eertijds oock een gedeelte van dien voor de *Pauperes* ofte arme scholieren, die nu gevoegt zijn by de *Bursalen* in 't *Frater-huys* ofte *Collegio Willebrordi*. *Brigittæ* soo mannen als vrouwen Conventen zijn by na geheelick met de ruïneuse kercke tot aen-bouw van schone huysen verkocht, uytgesonderd de *Cameren* voor de *Aelmoseniers* ende *Gecommitteerde* ter onderhoudinghe vande arme *Ambachts-kinderen*; mitsgaders voor de *Lief-hebbers* der *Musijcke* overigh gebleven. De vordere *Vrouwen-Conventen*, alse voor eerst *Nicolai-Clooster* over ontrent vijftig jaren in een sterck *Tucht-huys* tot discipline der moedwillige en andere

T uelreningen veranderd : Dat van Carthus, alwer nu der Heeren Staten
 Munte, dat van Middelburg, van St. Anna en Middelburg; van Leninge, (al-
 waer de Schilders haer loon-camer hebben;) van Maria Magdalena; van
 Braem-Daer; alle te samen niet het gelycke Bagijn-hoff tot huyten ende
 erven uyt-gelagen, ende oock conderls tot Werk-huyten, en verschijl
 van sime Weduwen gascocomodert: Doch de Kerken van de vier laer-
 ste noch in welen gebleuen, soo tot begravinge der dooden, alsoe oock dat
 van Braem-Daer boven toe een Ydruym, thanswint, ende bouwen tot een
 Scherm-school, ende dat van Bagijn-hoff tot Catechistie der jonge
 jeughe. Dat van Brakdam in de Nieuwe-weert, met de Capellen van St.
 Canale, St. Anna ende die op t'elendige Kerck-hoff van Stads-Capellen,
 van St. Marcy en van St. Anthonis in ende buyten de Weerd; van St. Ma-
 ry en van t' Cruys-Gasthuys buyten de Witte-vrouwen, alle in de non-
 nles, ende die vande Aldeuten over weynige jaren af-ghebroken, ende het
 in-comen van dese den Ambachts-kinderen toe-gevoert, is oock alhier
 een merckelick son-tal van Gast-huyten ende andere Gods-huyten, alle
 van St. Catharine ende der Camingen, nu t' samen getoeyd, van St. Alde-
 bert, ofte t' Woes-huyt, waer van hier voren geseyt is, noch van St. Jan-
 bus ende Lamm, een de Crayn, ende de Nieuwe, van Kalkme, nu St. Bar-
 thelemy genasend, in de lange Smeer-steegh, St. Catharine ofte Cruys-
 gasthuys, buyten de Witte-vrouwen, Nieuwe Gast-huyten in de Nieuwe-
 weert, Mungten-hof op St. Jans-velde by de Nieuwe, t' Nieuwe Gast-
 huys in de Nieuwe-weert, St. Alde buyten St. Catharine, St. Anthonis ende
 Weerd, ende St. Anthonis dat buyten op t' Hoge-laan, dat van St. Jans
 in t' Hollsteegh by de Nieuwe-knachten verstant, ende van St. Ma-
 ry buyten de Witte-vrouwen over vele jaren gedemolierd, t' Nieuwe
 Hof-huyt (achter het oude van St. Gansse) een de wal Anthonis, ende t'
 Hof-huyt van Lamm, uyt de grond door op bouwen, ende t'
 haer rijckelick gedoernd, het Hof-huyt t'enden de Nieuwe-weert, ende t'
 St. Nicolaes kerck het Spa-huyt, om de jeugd van t' bedelen af te hou-
 den, by de Beendruym, sal geordonnerd: Nocht beoogtende in de Stads-
 achter-tuyn een groote inenichte van Cameren ende Huyskens, met
 weelicke uytdeyninge ofte anders gedoernd ende gestelt, tot onder-
 houd van veel schone inwoonders. Boven alle welke Kerken,
 Gods-huyten, Gast-huyten ende andere pielic gebouwen, waer van
 genwoonlijc dancien Kerken en Capellen met vier Gast-huyten ge-
 buyct worden tot den opbarren ende af-gheueven Gods-dienst, met
 gacrs tot Onderwijninge der estelijken in der Oecose. So sijn oock
 in dese Stede behyden des bisschops-hoff by den Iorn, ende des Stads

Tuchtelingen veranderd : Dat van *Cecilien*, alwaer nu der Heeren Staten Munte, dat van *Hierusalem*, van *St. Anne* en *Marienhage*; van *Agniete*, (alwaer de Schilders haer toon-camer hebben;) van *Marie Magdalene*; van *Braem-Dole*; alle te samen met het gefalyde Bagijn-hoff tot huysen ende erven uyt-geflagen, ende oock eenfdeels tot Werck-huysen, en verblijf van arme Weduwen geaccomodeerd: Doch de Kercken van de vier laetste noch in wesen gebleven, soo tot begravinge der dooden, als oock dat van *Braem-Dole* boven tot een *Theatrum Anatomicum*, ende beneden tot een Scherm-school, ende dat van 't Bagijn-hoff tot Catechifatie der jonge jeughd. Dat van *Bethlehem* in de Nieuwe-weerd, met de Capellen van *St. Cornelis*, *St. Anna* ende die op't ellendige Kerck-hoff aen Stads-Cingelen, van *St. Marten* en van *St. Anthonis* in ende buyten de Weerd; van *St. Martha* en van 't Cruys-Gasthuys buyten de Wittevrouwen, alle in de troubles, ende die vande *Melaten* over weynige jaren af-gebroken, ende het in-comen van dese den Ambachts-kinderen toe-gevoegd. Is oock alhier een merckelick aen-tal van Gast-huysen ende andere Gods-huysen, alse van *St. Catharijne* ende drie Coningen, nu t' samen gevoegd, van *Ste. Elizabeth*, ofte 't Wees-huys, waer van hier voren gelegt is, noch van *St. Barbara* ende *Laurens*, aen de Craen, ende de Neude, van *Apollonia*, nu *St. Bartholomeus* genaemd, in de lange Smee-steegh, *St. Sebastiaens* ofte Cruys-gasthuys, buyten de Witte-vrouwen, *Apostelen* Gast-huys in de Juffrouwen-straet, *Margrieten-hof* op *St. Jans-veldt* by de Neude, 't *Eloyen* Gast-huys in de Botter-straet, *St. Hiob* buyten *Ste. Catharijne*, *St. Marten* inde Weerdt, ende *St. Anthonis* daer buyten op't Hoge-lande, dat van *St. Joost* in Tollesteegh by de Duytsche-knechten verbrandt, ende van *Ste. Martha* buyten de Witte-vrouwen over vele Jaren gedemolieerd, 't nieuwe Pest-huys (achter het oude van *St. Quintijn*) aen de wal Anno 1567. bij *Joffr. Agnes van Leeuwenbergh*, uyt de grond doen op bouwen, ende bij haer rijckelick gedoteerd, het Dol-huys t'enden de Nieu-straet, ende bij *St. Nicolaes* kerck het Spin-huys, om de jeugd van 't bedelen af te houden, by *Mr. Everard vande Pol* geordonneerd: Noch doorgaens inde Stads achter-straten een groote menichte van Cameren ende Huyskens, met wekelicke uytdeylinge ofte anders gedoteerd ende gesticht, tot onderhoud van veel schamele inwoonders. Boven alle welcke Kercken, Gods-huysen, Gast-huysen ende andere pieuse Gebouwen, waer van jegenwoordigh dartien Kercken en Capellen met vier Gast-huysen gebruyckt worden tot den openbaren ende al-gemenen Gods-dienst, misgaders tot Onderwijsinge der eerstelingen in den Geloove. So zijn oock in dese Stadt, behalven des Bisschops-hoff by den Dom, ende des Stads

Raed-huys op de Plaetse , met haer toe-behoren , mitfgaders andere publijcke , noch verre over de vier duysend particuliere Huysen , by na alle met schoone Kelders , ende vele met gewelfde Cluyfen onder de straten , die door-gaens wijdt , luchtig ende hoog van 't water zijn . Onder welke Huysen , boven seer veele heerlijcke nieuw gebouwde , die sedert *Nieuw-Zouden-balgh* en de *Paus-huyfinge* getimmerd sijn , oock niet weynige van aensienlijcke oudheydt , grootte ende sterckte bevonden worden , waer op in tijden van Oorlogh ende vrese van overval van Vijanden , Schutters ende Soudeniers onder sekere Hoofd-mannen geleght wierden , alse *Hasenbergh* , van over vele jaren tot der Schepenen-Huys , ende na oock met *Lichtenbergh* te samen tot des Stadts Raed-huys ('t welck voortijds in 't Schoon-huys te wesen plag) geappropriert , 't Huys ten *Ouden-sterre* ofte *Keyserrijck* , alwaer nu Stadts Wage ende Exchijs-huys , *Ruytenbergh* , *Hooghstraten* ende *Cranenburgh* , tot *Barbara* ende *Laurens* Gast-huysen geaccommodeerd , *Rodenburgh* in *St. Pauwels* Abdije in-getogen , *Aasteyn* in *Cecilien* , ende *Dromenburgh* in *Braem-Dolens* Clooster veranderd , *Fresenburgh* , *Groenewouw* , *Zoudenbalgh* oock *Oudaen* , *Laer* oock ten *Harte* genaemd , *Drakenburgh* , *Cronenburgh* , *Lanscroon* , *Compostelle* , *Boventorp* ; Noch *Hamersteyn* , *Paeyenburgh* , *Denmarcken* , *Pallaes* , *Blijesteyn* , *Blanckenburgh* , ten *Aern* , ten *Putte* , *Schorrenbergh* , *Wolckensteyn* , *Lijstesteyn* , *Clarenburgh* , *Muylenburgh* , *Schonegge* , *Volesteyn* , *Lochorst* , *Moerendael* , *Valckendael* , *Groenenbergh* , *Ruyschesteyn* , *Leuwenbergh* , *Mouwerenbergh* , *Nijendael* , *Brandenburgh* , *Hombout* , na mede *Leuwenbergh* genaemd , *Brandaa* , *Damasche* , *Raephorst* , *Nywen-oorde* , *Luttiken-huys* , *Grauwert* , *Rosendael* , *Beyarden* , *Nyenhuys* , ten *Velde* , *Vinckenburgh* , *Colenbergh* , *Putruweel* , ten *Weerde* ofte *ter Weer* , *Cranesteyn* , *Walenburgh* , *Proeyfenburgh* , *Schincelenburgh* , ten *Spiegel* , *Vroedesteyn* , *ter Weyde* , *Holenborst* , *Sterrenburgh* , ten *Gaerde* , *Foeytenburgh* , *Gunterbergh* , *Ermbrechtsteyn* , *Loenenburgh* , *Snellenbergh* , *Liboert* , *Bochout* , *Rijnesteyn* , ende meer andere Stam-huysen vande oudste ende voornaemste Geslachten van Utrecht , uyt de welke oock veele vande oudste Edelen des Landts gesproten zijn : Voorwaer een hoogh-achtbaer teecken van oude deftigheyd , ende deftige oudheydt deser Stadt . Waer by comt de bequame gelegentheyd van dien , vermids de menigfuldige toe-wegen tot de na-burige Landen ende Steden , die dese Stadt soo na bij gelegen zijn , datmen van hier in een ordinaris dagreyse bequamelick kan komen inde verste van over de festigh bemuerde Steden , ende een gantsche Maend langh ijder dagh sich in een bijzondere Stadt vermaken ende middagh-mael houden , sonder nochtans een eenige nacht-rust elders te nemen , dan binnen Utrecht , al-waer soo aengenamen verblijf is , als ergens in gantsch Neder-landt ; soo om de voor-

dommen ende Rijken noyt gelien is.
niet alleen in Neder-landt, maar oock in vele Volken.
in alreij Faculteyen, Costen ende Tien, dat diergenijcke
bhoefde, al-waer too ample ende heetijcke voor-raed van boeken,
Ende noch daer en boven voor alreij handes Personen inde publijcke bi-
deron yver ende werthijghyde, boven vermoeden, toe-genomen heest.
der Proelstoren geleerdijghyde, ende der selver, als oock haer toe-hoor-
jinge in de nieuwe Univerfiteyt ofte Academie, die door Gods zegen,
albaar gehouden; maar oock voor de een-conventiunen ende inder-
vle jaren fect vermaerd is geweest, om de goede regerunge ende orde
men, niet alleen voor de jonge jeyde inde Trinitie Schole, die van over
Wart toe noch de behulp-middelen degelick meer ende meer toe-ae-
van wapen-oeffeninge ende van alreij konsten ende geleerdijghyde:
Edelc, minlijcke ende zinnige Burgers ende In-wonners, liek-hebbers
vans nood-druft, ende insonderheide om d'etlijcke Conventiunen van vele
des I. adfinescks, ende daer nyt voort-komende Overvloed van alle le-
Woon-plaecten, als oock om de fectijghyde des I. uchts, Vrechtbaerheide
verhaelde beduante gelegenheide ende Heerlijckheide der Hinglen ende

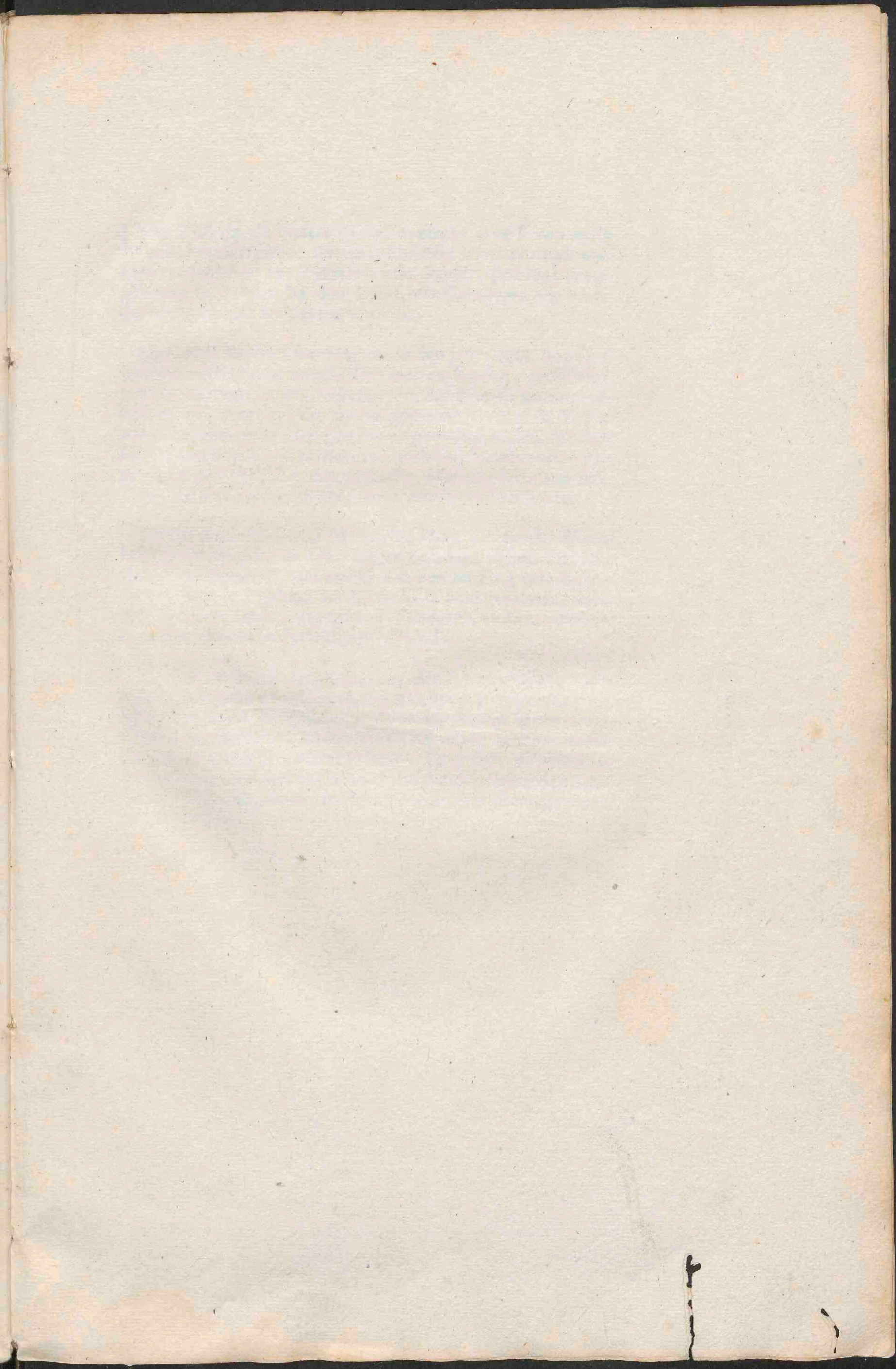
F I N I S

verhaelde bequame gelegentheyd ende Heerlickheyd der Huysen ende Woon-plaetsen, als oock om de soetigheyd des Luchts, Vruchtbaerheyd des Landstreecks, ende daer uyt voord-komende Overvloed van alle levens nood-druft, ende insonderheyd om d'eerlijcke Conversatie van vele Edele, minlijcke ende zinnige Burgers ende In-woonders, lief-hebbers van wapen-oeffeninge ende van allerley konsten ende geleerdheydt: Waer toe noch de behulp-middelen dagelicx meer ende meer toe-nemen, niet alleen voor de jonge jeugd inde Triviale Schole, die van over vele jaren seer vermaerd is geweest, om de goede regieringe ende ordre aldaer gehouden; maer oock voor de aen-comelingen ende meerderjarige in de nieuwe Universteyt ofte Academie, die door Godes zegen, der Professoren geleerdheydt, ende der selver, als oock harer toe-hoorden yver ende neerstigheyd, boven vermoeden, toe-genomen heeft. Ende noch daer en boven voor alles standts Personen inde publijcke Bibliothecque, al-waer soo ample ende heerlijcke voor-raed van Boecken, in allerley Faculteyten, Consten ende Talen, dat diergelijcke niet alleen in Neder-landt, maer oock in vele Vorstendommen ende Rijcken noyt gesien is.

F I N I S.

DEn Toll op de riviere de Vecht, placht over seven ende acht hondert jaren, aen de mond ofte uytwatingh van dien tot Muyden uyt 's Kayfers ofte Rooms-Conings naem geheven te worden by den Land, ofte Gowgrave van 't neder-gedeelte des Stichts van Utrecht.

Dan heeft Kayser Otto Magnus, in den jare negen hondert drie-en-vijftich, den voorz Toll met de landen, bosschen, wateren, uytwatingen, visscheryen, stil-staende wateren en lacken ofte meeren, die uyt de gemelde riviere de Vecht voort-komen, ende allen goeden en gerechticheden, die den Kayser aen beyde zijden van dien noch hadde, ten vollen eygendom des gestichts van Utrecht over-gegeven aen Bisschop Baldric als heer ende prince vanden selven lande.

Zijnde daer-en-boven by Kayser Otto de twede sijnen soon gemelde gifte in 't jaer negen hondert vijf-en-t'seventich geconfermeerd, met macht om den ontfang ofte ophëve van dien in 't geheel tot Utrecht te transporterén, ofte te Muyden te laten, ofte ten dele t'Utrecht, ende ten dele te Muyden, altoos tot des Bisscops behoeff.

Gelijck oock, niet lange daer na, den selven ontfang ende ophëve in 't geheel tot Utrecht by den Bisscop verbracht, en by Kayser Carel de vijfde, en Coningh Philips sijnen soon Graven van Holland, ende Heeren van Stad, Steden, ende Lande van Utrecht al-daer gelaten: En sedert d'Unie sonder interruptie altoos tot behoeff van den Staten vanden Lande van Utrecht, door der selver ontfangers alleen geheven en gebeurd is.

Den Toll op de rivier de Vecht, placht over teven ende
recht hooft te jaten, van de meent ofte uytwatering van
dien tot Muiden van 3 Kaylers ofte Roome Coning, want
geheven te worden by den Land, ofte Gouwerne van van
der gebelste des rijkens van Utrecht.

Den heer Kayler Otto Mayn, in den jaer negen hondert
drie en vijftich, den woort te liden de landen, bollenen,
wateren, uytwateringen, viltchagen, til lande wateren en
jaken ofte muren, die nye de gemelde riviere de Vecht
voort komen, ende allen goeden en gerechtigheden, die den
Kayler van beyde zijden van dien moet hadde, ten volken en
geheim des rijkens van Utrecht, want geveven aan hie
lehep balde als heere ende pincen vanden lande.

Zijnde daer en boven by hie Otto de vrede sijn
sijn gemelde gite in sijn negen hondert vijf en dertien
rich gecommene, dat macht om te vreden, ofte opho-
ve van dien in sijn recht tot sijnre te transporten, ofte
te hopen te liden, ofte van dese te vreden, ende ten dale te
Muiden, alre tot de Elzevise beval.

Gelick oock niet lange daer na, den sijn ontfang ende
opweert gebelste liden by den hie vreden, en
by Kayler Carl de vijfde, en Coning sijn sijn sijn
Gouwen van Holland, ende Heere van Zeel, staden, ende
Lande van Utrecht, alre tot sijn; te liden te liden sijn
der sijn ontfang ende te liden, van de landen vanden Land
de van Utrecht, door de sijn ontfang ende te liden
gegeve in.

Otto autem Imperator primus ejus nominis ex Francis sive Germanis, nedum omnia quæ antecessores sui concesserant, cum plenitudine approbavit, sed pro memoria sua atque Etgidis conjugis suæ defunctæ regia munificentia donavit piscationem in Amuson & in Almere cum omni censu. Anno ix^c. xlvij^o. Anno suo xij^o. Actum Numaga, &c.

Item ad preces Brunonis germani sui, & Baldrici concessit quicquid in villa Amuda una cum teloneo ad eandem villam pertinente, quod Walgero olim ad beneficium concessum fuit, in proprium dedit etiam quicquid ab utraque parte fluminis Fecht habuit, cum omni integritate transfudit, terris, silvis, aquis, aquarum decursibus, piscationibus, stagnis, lacubus, quæ ex eodem flumine derivantur, & terram quam Hatto in loco Eki habere videbatur, ut Ecclesia potestative possideat. Cum licentia in prædicto loco Trecht monetam faciendi. Actum ix^c. liij^o. Anno xvij^o. Ottonis. Quindeligenburch.

Item Otto II. Imperator interventu Theophaniæ uxoris suæ nec non Geronis Episcopi concessit de novo quicquid genitor suus Ecclesiæ Trajectensi donaverat sub Baldrico. Anno ix^c. lxxv^o. regni sui xiiij^o. imperii vij^o. Actum Erpesfort.

Idem contulit in proprium in pago Interlako in comitatu Rhotbodonis villam Amudam vocatam, quatenus illa prius ad præfatam non pertinebat Ecclesiam, cum omnibus ad eam pertinentibus, cum curtibus, ædificiis, &c. taleque teloneum, quale prius Walger in eodem exigebat loco. Et ut illud teloneum totum valeat in Trajecto sumere, vel totum in Amuda, vel partem ejus in Trajecto, & partem in Amuda perpetuo pro Episcopo. Anno Domini ix^c. lxxv^o. Anno regni sui xv^o. Imperii vij^o. Actum Erpesfort pro Balderico.

*Hac Wilb. Heda Prapositi Arnhemensis verba
in vita Baldrici Episcopi iterata editione
impressa cum Mss^{is}. collata sunt.*

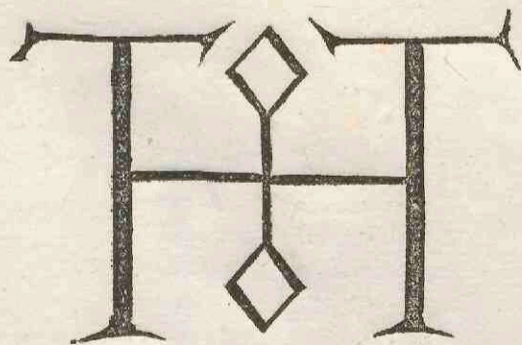

In nomine sancte & individue Trinitatis,
Otto divina propitiante clementia Rex.

Noverit omnium fidelium nostrorum presentium, nec non & futurorum soler-
tia, quod nos interventionibus Brunonis nostri dilectissimi germani & Baldrici
venerabilis episcopi nostri consentientes quasdam res juris nostri ad ecclesiam
sancti Martini, que est constructa in loco Trecht vocato, ubi presatus episcopus
Baldricus preesse dinoscitur in proprium concevimus & concessimus, id est quic-
quid in villa Amuda habere videbamur, theloneum quoque ad eandem villam
juste pertinens, quod Walgero jam olim ad beneficium concessum habuimus, ad pre-
libatam ecclesiam perpetualiter in proprium donavimus. Omnem vero piscat-
tionem, quam in Almere ad nostram Regalitatem habuimus pertinentem, jure
perenni illuc relaxavimus, insuper etiam terram, quam Hatto comes in Lona ha-
buit, firmiter illuc delegamus. Quinetiam quicquid in utraque parte fluminis
habere dinoscebamur, quod dicitur Fecht, cum omni integritate transfundimus,
terris, sylvis, aquis, aquarumque decursibus, piscationibus, & stagna, & lacus, que
ex eodem flumine Fecht derivantur. De cetero terram quam Hatto in loco Eki
habere videbatur & ad nostrum regale jus judiciario more pro suo ipsius commissis
fiscata erat, ad sepedictam ecclesiam tradidimus, que etiam sita est super ripam
fluminis Reni, prelibato quippe concedimus episcopo licentiam in prescripto
loco Trecht nominato monetam faciendi, & ut nullus comes neque alia persona
quelibet judiciaria potestatem habeat theloneum vel aliud quodlibet debitum sive
quesitum ex ipsa moneta exigendi nostre serenitatis regia autoritate omnino in-
terdicimus, sed quicquid inde exigendum erit ad integrum episcopo predictae urbis
& ecclesie eidem potestative in posterum habendi concessimus. Et ut hec nostre
concessionis autoritas firmiter veriusque a fidelibus nostris in Dei nomine habe-
atur, manu propria nostra subter eam firmavimus, annuloque nostro sigillari
jussimus.

Signum domini Ottonis
invictissimi Regis,
Brun cancellarius ad vicem
Rothberti archicapellani
recognovi.

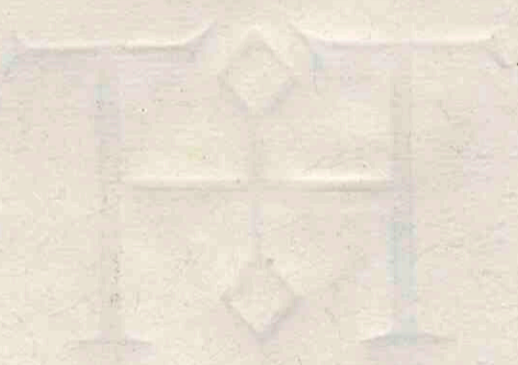
Data XI°. Kalend. May Anno Domini DCCCCLIII^o. Indictione XI^a.
Regnante pio Rege Ottone anno XVIII°. Actum Quindelingburg. in Domino
feliciter, Amen.

Faint, illegible text at the top of the page, possibly a title or header.

Large block of faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

Faint, illegible text located in the lower-left quadrant of the page.

Faint, illegible text at the bottom of the page, possibly a signature or footer.

In nomine sancte & individue Trinitatis,
Otto divina preveniente clementia Imperator Augustus,

Noverit omnium fidelium nostrorum presentium nec non & futurorum solertia, quod nos interventionibus dilectissime conjugis nostre Theophanie atque Geronis archiepiscopi nec non pro remedio anime nostre, atque pro regni nostri statu quasdam res juris nostri ad ecclesiam S^{ti} Martini, que est constructa in loco Trecht vocato, ubi episcopus Baldricus preesse dinoscitur, in proprium concessimus, id est quicquid in villa Amuda habere videbatur, theloneum quoque ad eandem villam juste pertinens, quod Walgero jam olim in beneficium concessum habuimus, ad prelibatam ecclesiam perpetualiter donamus. Omnem vero piscationem, quam in Almere ad nostram regalitatem habuimus pertinentem jure perenni illuc relaxavimus. Insuper etiam terram, quam Hatto comes in Lona habuit firmiter illuc deligamus. Quinetiam quicquid in utraque parte fluminis habere dinoscimur, quod dicitur Fecht, cum omni integritate transfundimus, terris, silvis, aquis, aquarumque decursibus, piscationibus, & stagna & lacus, que ex eodem flumine derivantur. De cetero terram quam Hatto in loco Eki habere videbatur, ad nostrum regale jus judiciario more pro sui ipsius commissu fiscata erat, ad sepe dictam ecclesiam tradidimus, que etiam sita est super ripam fluminis Rheni. Prelibato quippe episcopo licentiam in prescripto loco Trecht nominato monetam faciendi concedimus. Et ut nullus comes neque alia quelibet persona judiciaria potestatem habeat theloneum vel aliud quodlibet debitum sive questum ex ipsa moneta exigendi, nostre serenitatis regia autoritate omnino interdiciamus. Quicquid autem inde exigendum erit, id integrum episcopo predictae urbis & ecclesie eidem potestative in posterum habendi concessimus. Et ut hec nostre concessionis autoritas firmiter veriusque à fidelibus nostris in Dei nomine credatur, manu propria nostra subtus confirmavimus, annuloque nostro sigillari jussimus.

Signum domini Ottonis
Imperatoris Augusti.

Folcmarus cancellarius
ad vicem Willigisi
archicapellani recognovi.

Data VIII° Idus Junij Anno Domini DCCCC^o LXXV° Indictione III^a Anno
vero Regni Ottonis XIII° Imperij VII° Actum in Erpesfort.

In nomine summi Dei, Otto omnipotentis Dei
clementia instimulante Imperator Augustus.

Dinoscant omnes fideles nostri presentes scilicet & futuri, qualiter nos ob nostre anime remedium, debitorumque nostrorum, nec non & dilecte nostre conjugis Theophanie interventu atque venerabilis episcopi Geronis, ad sanctum Marinum Trajectensemque ecclesiam in proprium damus, in pago Inslerlake, in comitatu Rhotbodonis villam Amuda vocatam, in quantum ejus prius ad presatam non pertinebat ecclesiam, cum omnibus ad hanc pertinentibus, cum curtibus, edificiis, mancipiis, pratis, pascuis, sylvis, aquis, piscationibus, mobilibus, & immobilibus, taleque theloneum, quale prius Walger in eodem comes exigebat loco, & ut ejusdem Trajectensis ecclesie episcopus potestatem habeat, utrum illud theloneum totum velat in Trajectum sumere, vel totum in Amudâ; vel partem ejus in Trajecto, & partem in Amudâ, quod scripto confirmari jussimus, per quod precipimus, quatenus ita ut datum habemus, perpetualiter permaneat, & ut verius credatur manu nostrâ illud firmavimus, & annulo nostro sigillari jussimus.

Signum domini Ottonis
Magni Imperatoris,
Folcmarus cancellarius
ad vicem Villigisi
archicapellani notavi.

Data VII° idus Junij, Anno Domini DCCC LXXV°. Indictione III^a.
Anno Regni domini Ottonis XV°. Imperij VIII°. Actum Erpesfort.

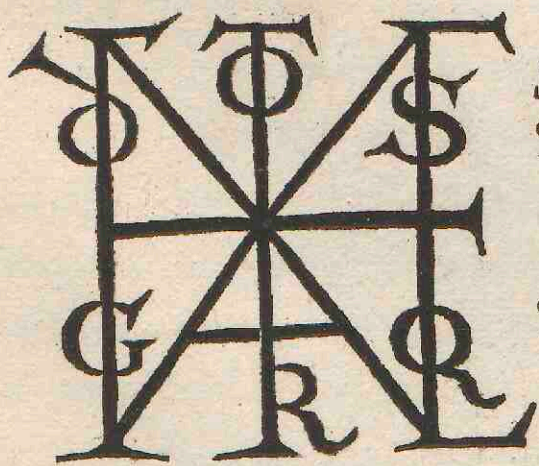

In nomine sancte & individue Trinitatis,
Henricus divina favente clementia quartus
Romanorum Imperator Augustus,

Dum fidelium nostrorum utilitati benigne consulimus, digneque eorum petitioni acquiescimus, antecessorum nostrorum Regum sive Imperatorum morem exequimur, & tanto majorem futurorum nobis nostrisque successoribus benivolentiam spe remunerationis captamus. Notum sit igitur omnibus tam futuris quam presentibus, quod non solum Trajectensibus ac Mudensibus, sed etiam omnibus qui in illorum ambitu continentur jus & consuetudinem ac privilegium ab Episcopo Godebaldo concessum cognoscimus, & sub hujus conditionis titulo confirmamus ut unanimes nostre insistant fidelitati nostreque dignitati ac corone detrahentes & adversantes pro possibilitate opprimere studeant. Infideles humiliando sed fideles corroborando. Nolumus autem fideles nostros sacramentum latere quod in hujus carte donatione nobis inviolabiliter se conservare Trajectenses ac Mudenses conjuraverunt. Est vero hic modus sacramenti scilicet ut nominatim Trajectensem episcopatum omni exclusa occasione contra omnes mortales in nostra fidelitate nobis retineant. Ut autem hujus nostre conditionis sive confirmationis autoritas stabilis & inconversa permaneat, hanc inde cartam propria manu corroboratam scribi & sigilli nostri impressione jussimus insigniri. Huic nostre confirmationi idoneos adhibuimus testes. Godebaldum Trajectensem episcopum. Conradum Osnabrugensem episcopum. Mengohum sancti Martini prepositum. Herimannum prepositum. Fridericum comitem de Arensbergh, Arnoldum comitem de Cleve. Arnoldum de Rod & fratrem ejus Rucherum. Gisibertum. Galonem scultetum. Mudenses quoque Gisibertus eodem tempore villicus factus. Waldo. Sigebaldus. Herimannus. Wiltetus. Jerosolimitani. Godescalcus. Vscherus. Algerus. Petrus. Tanco. Gerardus. Robertus. Omnes etiam qui Trajectensem civitatem munire debent vallo, ab omnimodo theloneo liberos esse concedimus, quandocumque eandem civitatem causa mercandi adierint.

Signum Henrici quarti
Romanorum Imperatoris
invictissimi,

Bruno cancellarius recognovi
vice archicancellarii,

Data apud inferius Trajectum Anno Dominice incarnationis. CIO. C. XXII.

Indictione XIII. IIII. Nonas Junii.

Anno Domini Henrici quarti Regni ejus XXIII. Imperii vero XII.

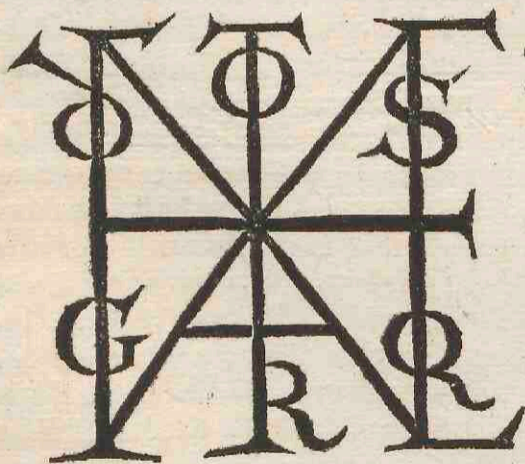

In nomine sancte & individue Trinitatis
Henricus divina favente clementia quartus
Romanorum Imperator Augustus.

Dum fidelium nostrorum utilitati benigne consulimus, digneque eorum petitioni acquiescimus, antecessorum nostrorum Regum sive Imperatorum morem exsequimur, & tanto majorem futurorum nobis nostrisque successoribus benivolentiam sperem remunerationis captamus. Notum sit igitur omnibus tam futuris quam presentibus, quod non solum Trajectensibus, sed etiam omnibus qui in illorum ambitu continentur, jus & consuetudinem ac privilegium ab episcopo Godebaldo concessum cognoscimus, & sub hujus conditionis titulo confirmamus, ut unanimes nostre instanti fidelitati, nostreque dignitati ac corone detrahentes & adversantes pro possibilitate opprimere studeant, infideles humiliando sed fideles corroborando. Venientes autem ad presentiam nostram devoti ac fideles nostri Giselbertus, Galo scultetus & Arnoldus castellanus, & honestiores Trajectensium cives, conquesti sunt nobis de violenta injuria, quam in theloneo Trajecti constituto sustinuerunt, dicentes quod contra antiquam & ratione subnixam consuetudinem à mercatoribus civitatem illam frequentantibus graves cotidie fierent exactiones. Habito igitur tractatu cum prudentioribus super antiqua consuetudine & justa solvendi thelonei ratione, intelleximus quod super ejusdem thelonei rationabili exactione celsitudinis nostre auctoritas definire deberet. Decrevimus enim circa hoc & in perpetuum precepimus antique institutionis & observantie modum, qui talis est. Qui de super Dusburg veniunt annonam afferentes, dent octo denarios, sed octavus eis reddatur, deplecte duos & unum pro modio. Qui autem à locis infra Dusburg constitutis venerint, dent septem denarios & septimus eis reddatur, deplecte duos, & unum pro modio. Vinum afferentes de quolibet vase sedecim denarios dent, sextus decimus eis reddatur. Si decem vasa vel plura habuerint, unius vasis theloneum remittatur eis, quod vulgo vullerwin dicitur. Si pauciora quam decem, nichil condonetur eis. Si allecia ut deferant emerint, si majus est theloneum piscis quam vini, pro pisce theloneum solvant. Fresones sal afferentes unum lop salis &

unum denarium solvant. Fresones de Osterlant venientes viginti quatuor dent denarios, ita ut quatuor eis reddantur. De Saxonia venientes decem & septem denarios, septimus decimus eis reddatur: Es venale afferentes fertonem de quolibet last solvant. Dani cum mercandi causa introierint civitatem, de capite suo singuli, qui magistri dicuntur navium, quatuor denarios dent. Nortmannos ab omnimodo theloneo liberos esse cognoscimus. Quicumque infra terminos hujus thelonei venerit & de hoc convictus fuerit, quod justum theloneum dolose detulerit, tria talenta Tielensis monete solvat. Quicumque mercandi causa civitatem intraverint, tam ipsi quam bona eorum sub iudicio illorum maneat, qui publice juraverunt justam iudicii dare sententiam, id est scabinorum. Ut autem hujus nostre confirmationis auctoritas stabilis & inconvulsa permaneat, hanc inde cartam propria manu corroboratam scribi, & sigilli nostri impressione iussimus insigniri. Huic nostre confirmationi idoneos adhibuimus testes. Godebaldum Trajectensem episcopum, Conradum Osnabrugensem episcopum. Mengodum S. Martini prepositum Hermannum prepositum. Friaricum comitem de Arnesberch, Arnoldum comitem de Cleve, Arnoldum de Rod & fratrem ejus Rucherum, Giselbertum, Galonem scultetum, Waldonen, Sigebaldum, Hermannum, Wiltetum, Godescalcum, Vscherum, Algerum, Petrum, Tanconem.

Signum Henrici quarti
Romanorum Imperatoris
invictissimi,

Bruno cancellarius recognovi
vice archicancellarii,

Indictione XIII. IIII. non:
Junii.

Data in palatio Imperatoris in Trajecto, quod vulgo Lofen dicitur.

Anno incarnationis Dominice. CIO. C. XXII.

Anno Domini Henrici quarti Regni ejus XXIII. Imperii vero XII.

Henricus Junior Romanorum Imperator, Henrici quarti filius, Henrici tertii Cognomento Nigri nepos, Chunradi secundi Anno 1039. Trajecti ad Renum defuncti pronepos, excessit è vivis Anno 1125. in eadem urbe, ubi in choro summi templi lapis superest sepulchralis, cum hac inscriptio.

Extra Henrici quinti Imp: Anno xi^c xxv.

Et tamen hic in diplomatibus Anno 1122. quartus scribi voluit, secundum computationem Italarum; apud quos inter Imperatores non numeratur Henricus Auceps, gente Saxo; qui coronam à Pontificis manu accipere recusarat: Adeoque dictus Rex Germanorum; quibus & imprimis Saxonibus Henricus hic Junior infestus usque fuit.

Arnoldus de Rod & frater ejus Rucherus olim numerati inter majores veterum Ruforum seu Rodiorum Trajectensium qui circa 1180. ad novum fossatum (nunc veterem fossam vocamus) ædes sibi extruxere, quas castrum rubrum nuncuparunt: Quarum pars potior intra idem seculum incorporata Abbatiz S. Pauli, reliqua vero relicta civium habitaculis Rodenburgi indito nomine, à quo pons vicinus, & vicus inde ad veterem vallem, per quam fossa nova ante tria secula effossa est, tum etiam familiae tres successive denominationem acceperunt: Priscis interim Rodiis seu Rufis ante annum 1400. emortuis.

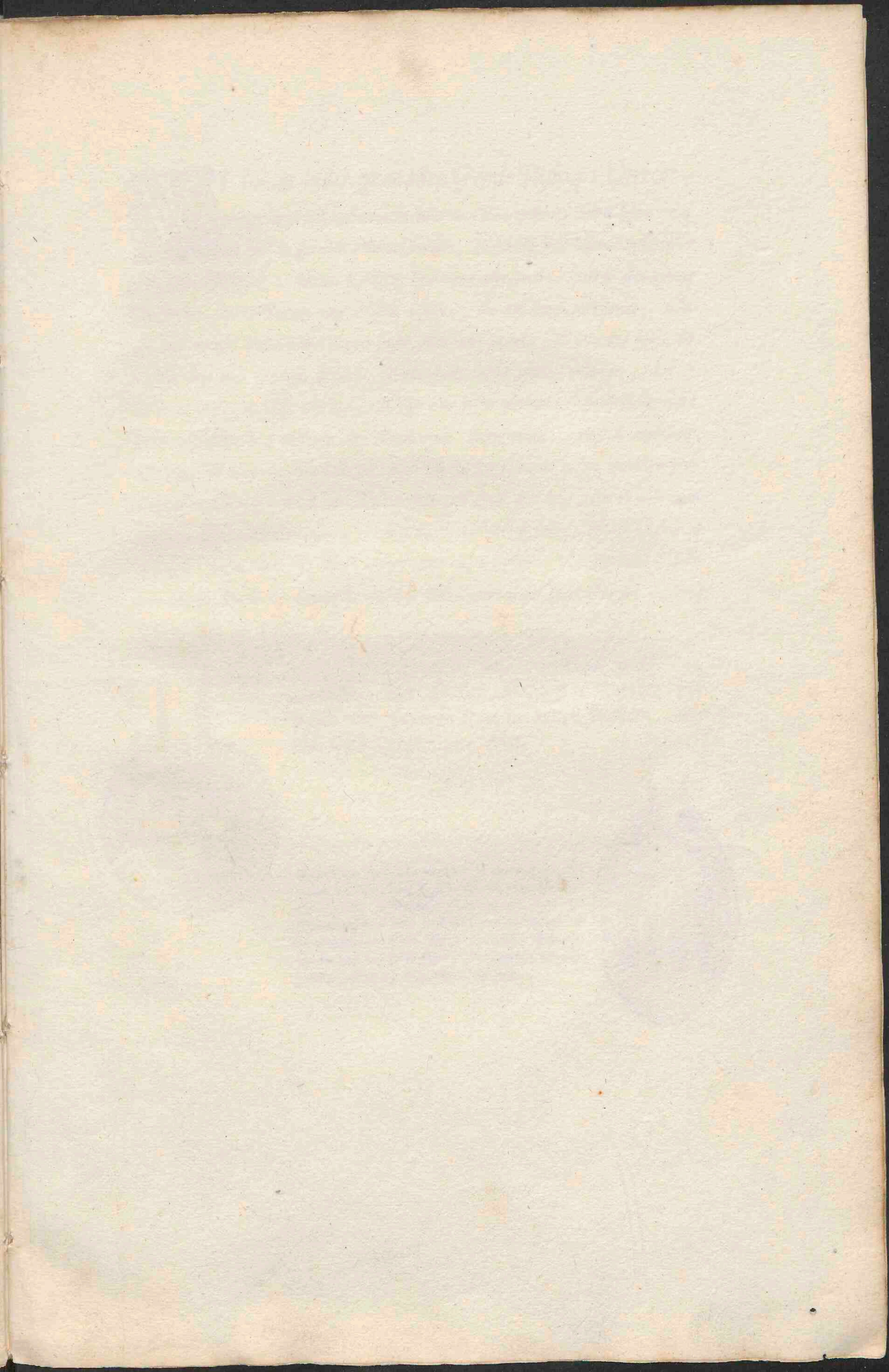
Galo Scultetus Trajectensis ab Anno 1105. fuisse legitur, à quo denominata extra Urbem versus Eurum Galen-sloot, versus Zephyrum Galecop seu Galen-coop. Giselberti in his diplomatibus memorantur duo, prior Laræ dominus, Udonis Comitis frater, Udonisque Episcopi Hildesheim. & Chunradi Comitis ex sorore nepos, qui ex Gerpurgi conjuge reliquit Arnoldum Præpositum S. Mariæ Traject: Anno 1145. Chunradum Comitem, Gerardum dictum Bodonem, & Badelogam nuptam Egberto Ministeriali, Gerardus autem procreavit Alberonem & Chunradum Canonicos Trajectenses, tum Arnoldum Dapiferum Comit. Hollandiæ Anno 1199. & Henricum Ingen Dinge dominum, patrem Bothonis Canonici S. Salvatoris, Suederi Sculteti Trajectensis Anno 1218. & Arneldis de Trajecto, ex quibus nati Theodoricus, Fridericus & Arnoldus successive Prætores seu Sculteti Trajectenses Anno 1245. 1260. & 1275.

Posterior Giselbertus villicus Mudensis (Ensfridi seu Ansfridi Sculteti Mudensis filius) Godebaldo Episcopo ingratus ejusque successori Andreæ rebellis fuit: Quapropter à Rege Lothario apud civitatem Altenam Ecclesiæ Trajectensis oppressor judicatus & capite truncatus est, quarto Idus Januarii, Anno 1129.

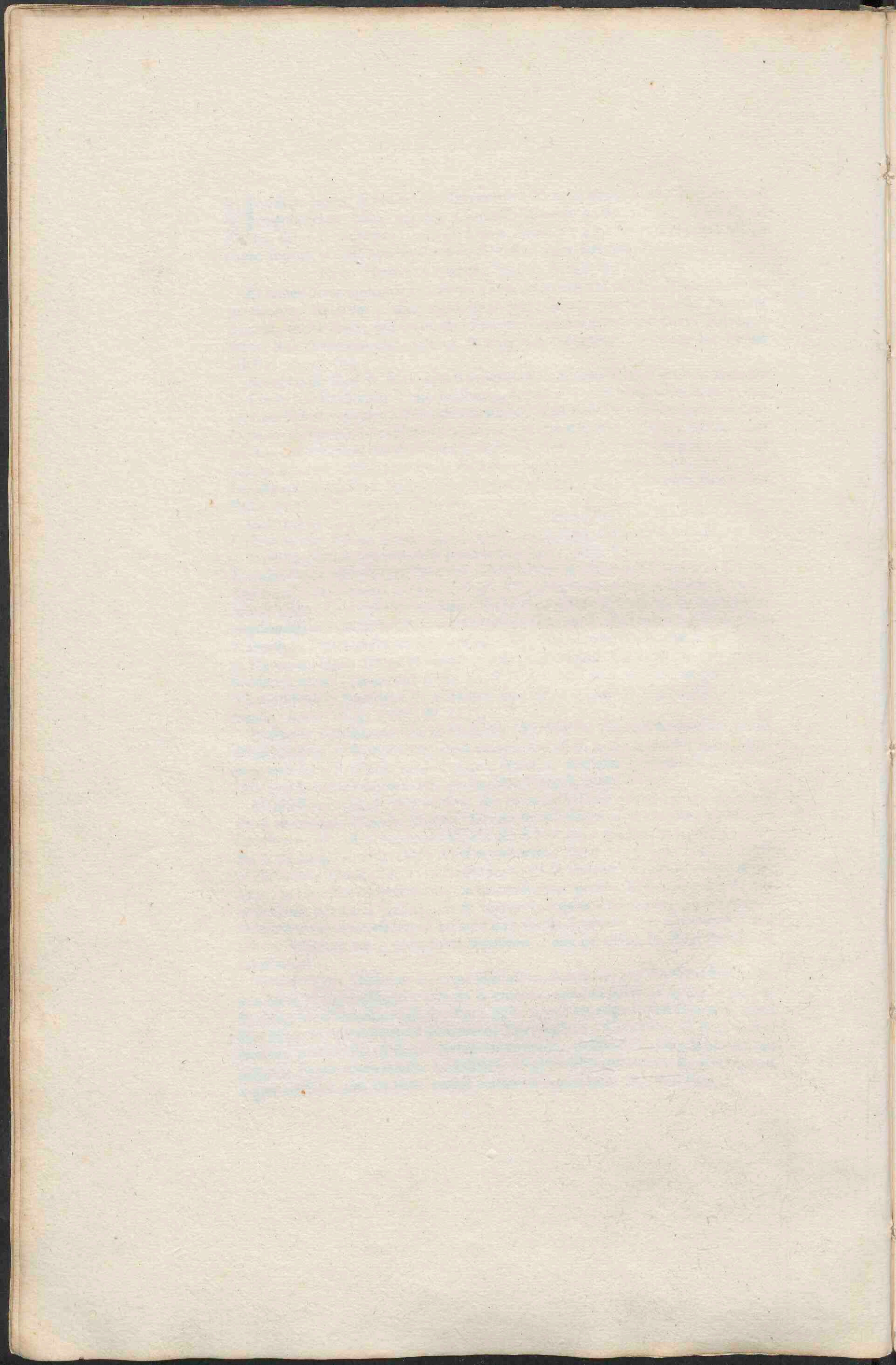
Manifestus itaque est error eorum, qui hunc Giselberti villici exitum sexennio altius ad tempora Henrici Imper: referunt & adscribere videntur supra memorato Giselberto, quondam Ecclesiæ Hildesimensis Advocato, qui Udono Episcopo mortuo & Bruningo ejus successore brevi exauctorato, Anno 1115. cum consanguineis in clientelam Godebaldi Trajectensis Episcopi se dederat: Quicum etiam Anno 1123. in carcerem coniectus fuit, in quo miserrime periit, Episcopo interim, intercessione Electoris Colonienfis & numerata ingenti æris summa vix redempto. Oderant enim tum cæsareani, uti ante duo secula Ludouici xi. Galliarum Regis aulici, imprimis eos, quos pater amaverat, aut qui defuncto Regi fidelissime adhaerant.

Godescalcus, Uscherus & reliqui Hierosolymitani in his diplomatibus hoc tulere præmium peregrinationis sumptuosæ & cruentæ, quod ad publica negotia Imperii & Ecclesiæ Ministerialibus adscripti sint: nullo tamen hic cognomine distincti. Ante Henrici quarti tempora apud Alamannos Theutonicos, Curienses, & Burgundionenses, prænomina ad aliquot millia excreverant, ut sileam Saxones & his vicinos populos, neque etiam familiae hæreditariis insigniis discernebantur: Ea demum cum cognominibus nata in usum venire occasione Syriatarum expeditionum.

W I Iohan bider ghenaden Goods Bisscop t' Utrecht,
 maken cond alden ghenen die desen brief zien zellen iof horen lesen, dat
 wi hebben ghenomen tot onsen rade, Eersamen lude haren Gyselbrecht
 heer van Yselfeyne, haren Zweder heer van Apecoude, haren Aernd van
 Yselfeyne, haren Steven van Zulen ridders, die tue Borgermeysteren, ende
 die twe overste Oudermannen van onser stat van Vtrecht, so wie dat si sijn die
 wander stat rade sijn van Vtrecht; Ende gheloven in goeden trouwen, dat wi
 bi derre vorseyder rade werken zolen alse van onsen werliken gherechten in onsen
 lande van Vtrecht, tusschen der Noede ende Bodegraven, Voerd so verbende
 wi ons, so wat Ambachtman, dat wi setten zelen in onsen werliken ghe-
 rechten tusschen der Noede ende Bodegraven, dat wi dat doen zelen bi rade ende
 consente deser vorghenoemder, die hier voer beschreven staen, sonder alrehande
 archeyt. In orconde des briefs besegelt mit onsen seghel, Ghegheven int Jaer
 ons Heren dusent dre hondert ende acht ende twintich des goedensdaghes na sinte
 Johans dach ad decollationem.

Recollationeert met den origineelen brief van
 Heer Jan van Dieft Bisscop t' Utrecht, be-
 segeld met sodanen segel in roden wasche, als
 hier hoor uytgedruckt staet.

Accorddeert oock van Voorde te Voorde met den
 ouden vidimus-brief by heer Ghennis van Yfusaet
 Somdaken t' Utrecht gegeven int jaer ont
 Heeren dusent drie hondert seven endertigh det
 dingdaghet na sinte Servaet dagh; Ende be-
 segeld met det selst segel / conform het nevent-
 gaende afbeeld / in groenen wasche.

Handwritten text, likely a letter or official document, written in a cursive script. The text is mostly illegible due to fading and bleed-through from the reverse side of the page.

Handwritten text, possibly a signature or a short note, located below the main body of text.

Handwritten text, possibly a signature or a short note, located below the seal on the left side.

Land-brief van Utrecht,
de A°. M CCC LXXV.

ij **A R N T** van **H O E R N** bi der
ghenaden Goeds Bisscop t' Utrecht, Maken
cont allen luden, dat wij lijen ende bekennen, dat al-
fulke bede, als ons, onse Ecclesy, Ridderen Knechtē, en
Steden van onsen Ghestichte van Utrecht, ghegheven
hebben tot deser tijd, om rechter gonste wille ghe-
gheven hebben onser Kerken Slote ende Ambochte
10. aen dese sīde der Ysele mede te losenen, mer van ghenen rechte, ende
geloven in goeden trouwen onser Ecclesy Ridderen Knechten, Steden en
den Ghestichte van Utrecht voersz voer ons ende voer onsen nacomelin-
ghen Bisscopen t' Utrecht ghene merghengelt, huysghelt noch gheenre-
20. hande ghemeyne scatinghē meer te verghen. Voert zo hebben Wij ge-
loeft voer ons ende voer onse nacomelinghe Bisscopen t' Utrecht voersz
die Slotē ende Ambochtē onser Kerken van Utrecht, aen deze sīde der
Ysele nūmermeer te bezwaren, noch te belasten, noch vanden Ghestichte
te ontferren in gheenre tijd. Ende wanneer wij of onse nacomelinghen
Bisscopen t' Utrecht voersz aflivich of des Ghestichts qwijt werden, zo
30. zelman die slote ende Ambochte vrij ende onbecommert overleveren
den anderen Bisscop alse hijs begheert, ende hi ontsaen is alse recht is,
behoudelijc dat hi eerst confirmieren, zekeren, zweren ende loven zel die
slote ende Ambochte nyet te bezwaren, te belasten, noch te ontferren
vanden Ghestichte voersz in gheenre tijd, ende daer op sine opene brieve
gheven. Voert so en sel wi of onse nacomelinghen Bisscopen t' U-
40. trecht voerscreven nyemant borchsate zetten in enich van onser Kerken
Slote, noch Ambochte, noch hem die bevelen, hi en zi een welgeboren
man ende wel gheghoedet inden Ghestichte ende gheboren wt den Ghe-
stichte, also datmen hem des gheloven mach. Voert zo zellen die borch-
sate ende Ambochtslude, die wi zetten zellen in onser Kerken Slote ende
50. Ambochte, eerst loven zekeren ende zweren inden Capittel voer die Ec-
clesy voor Ridderē Knapen Stat ende Steden des ghestichts van Utrecht,
tot behoef des ghemeyns Ghestichts van Utrecht voersz, en daer op hoer
open brieve gheven, die voersz slote ende Ambochte nyet te bezwaren,
noch te belasten meer dan voer een Jaer benoemder pensī, die redelic is.
Voert zo en zel die borchsate of die ambochts-man die nu inder tijt is,
ende altoes voert die slote en ambochte nyet rumen noch overleveren eer
die ander die op dat slot, of in finen ambochte, dat hi te bewaren heeft, we-
zen zel, eerst gheloeft, ghezekert, ghezwoeren en syn open brieve gegeven
60. heeft alse voerscreven is. Ende wi Bisscop of onse nacomelinghē Bissco-
pen voersz moghen die borchzate ende ambochts-lude verzetten alst ons
ghenoecht, behoudelijc dat dese voerwaerde voersz bliven zellen in alle
hoerre machte. Voert waert dat die Stoel van Utrecht sonder Heer waer,
of dat die Bisscop inder tijt nyet ontsaen en waer, alse recht is, so selmen
die voersz losse doen inden Capittel in teghenwoerdicheyt der Ecclesy

Ridderē Knapen ende Stat van Utrecht alse voerscreven is, tot behoef⁹
des Bisscops die toecomende is inder rijd, ende hem die Slotte vrij ende
commerloos en de Ambochte overgheven alse hi ontfraen is, alse recht is,
ende deze voerscreven punten eerst gheloest ghezekert ende ghezwoen
heeft, ende zyn opene brieve daer op ghegheven heeft. Voert sellen wi
ende onse nacomelinghen Bisscoppen voersz alle man lantrecht doen alse
in onsen Ghestichte gheleghen is, behondelijc dat die Ecclesy ende elc
gheestelic persoen na sinen staet daer te rechte sta, daer hi van rechte of
van gewoenten sculdich is te recht te staen, ende nyemant vangen noch
zyn ghoet nemen tegens lantrechte, ten waer dat hi mit rechte ende mit¹⁰
oerdele eerst verwonnen waer. Ende waert dat enighe welgheboren lu-
dē rechts voer ons te doen hadden, die oerdeel en zel wi nyemant vra-
ghen dan welgeboren luden, ende die oerdeel diemen voer ons wisen zel,
die en zel nyemant vorder beropen vander partijen wegghen dan die par-
tijc dient oerdeel tegghen gaet. Voert so en zel wi of onse nacomelinghen
voersz gheenrehande oerloghe aennemen, wi en haddent eerst vervol-
ghet bi onsz Ecclesiē, Ridderen Knapen ende Steden van Utrecht, alse van
outs recht is ende geweest heeft. Ende alle dese voersz punten heb-¹¹
ben Wi AERNT van HOERN Bisscop t'Utrecht voersz gheloest, ghezekert¹²
ende ghezwoen wittelic ende wel te houden ende nyet te breken, in¹³
gheenre manieren, ende wi Dekene ende Capitele der Ecclesy Ridderen¹⁴
Knechten Stat ende ghemene Steden des Stichts van Utrecht te samen¹⁵
ghewilcoert ende malsand'icn gheloest in goeden trouwen alle die pun-¹⁶
ten die in desen brief bescreven staen vast ende stade te houden ende te¹⁷
houden doen. Ende waert zake dat wi Aernst Bisscop voersz of onse na-¹⁸
comelinghen enich van dezen voerscreven punten verbraken, of nyet en
hielden, zo kenne wi dat nyemant voer ons noch voer onse ambochtsludē
sculdich is te rechte te staen noch te dienste te comen, noch ons hoerza-
mich te wesen ter tijt toe dat wi alle dese voerscreven punten vol ende al
gehouden hadden. Ende waert dat enich borchfate of ambochtsman¹⁹
die inder tijt waer enich van desen voerscreven punten verbraken, of nyet
en hielden, dat dien, die dese puntē verbrake, wi Bisscop of onse ambochts-
ludē inder tijt hem ghene recht doen en zellen, ende dat hem nyemant te
rechte staen en zel, ende ghene oerdeel over nyemant en zel hi moghen
gheven of helpen gheven, ende daer zel wi Bisscop Ridderen Knapen Stat
ende Steden voersz tegghen vallen, ter tijt toe dat hi alle dese voersz pun-
ten ghehouden hadde, ende men des zeker ende wisse waer. Ende alle dese
voersz vorwaerden zellen staen sonder enigherhande argheleest. Ende op
dat alle dese voerscreven punten vast ende stade eweliken bliven ende on-
verbroken, zo hebben wi Aernst van Hoern Bisscop, Dekene ende Capitele²⁰
der kercken vanden Doem, van Oudemunster, van sunte Peter, van sunte
Johan, van sunte Marien t'Utrecht, Ghiselbrecht Heer van Abcoude ende
van Duersteden, Zueder van Abcoude Heer van Putten ende van Strie-
nen, Johan Heer van Culenborch ende vander Lecke, Ghiselbrecht Heer
van Vyanen ende vanden Goye, Zueder Borchgrave van Montfoerde,
Heynric die Rover van Montfoerde, Zweder van Vyanen, Johan van Ry-
nessē, Ghiselbrecht van Sterckenborch, Vrederic uten Hamme, Gherijc
van Polanen, Dirc van Zulen, Peter uten Hamme, Johan van Heerlaer,
Zwe-

Zweder van Bloemensleyne, Ghisfelbrecht van Herdenbroec, Otte van Scoenouwen, Beernt uten Enghe, Steven van Zulen, Ridder, Splinter van Loenresloet, Alfaer vander Horst, Henric van Haerlem, Vrederic Zoude vanden Rijn, Johan van Zulen, Johan van Amerongen, Willam Zuermont van Hijndersteyn, Vrederic van Zulen, Bokel vander Haer, Dirc van Houdaen, Willam van Vloeten, Willam van Vronesteyn, Jacob vander A, Gherijt van der A, Ghisfelbrecht die Wolf, Philips van Werdensteijn, Aernd van Lunenborch, Johan over de Vecht, Knapen, Ende wi Stat van Utrecht ende Steden des Ghesichts van Utrecht voersz, alsoe Amersfoerde ende Renen onse zegghele aen desen brief gehanghen, tot enen oirconde: Ende al waer dat zake dat an desen brief een zeggel off meer gebrake, nochtan soude dese brieff bliven in alle zinre machte ghelekerwijs of hi vol ende al beseghelt waer. Ende deser brieve is meer alleens sprekende. Ghegheuen int Jaer ons Heeren Dufent drie hondert vijf ende tseventich des donredaghes na sunte Servaes dach t' Utrecht.

Desen Land-brief by Bischoep AERNT VAN HOORN, ende den Drien Staten's Lands van Utrecht, aldus eenparich gestoten ende versegeld sijnde, is de selve niet alleen van meergemelde Bischoep op date voersz. beswoeren; maer oock van alle sijne successours als Elective Land-vorsten by hare Blyde-incomsten, voor 't aenveerden der Hoghe-Overheyd van den Lande, met besegelde brieven geconfermeert en solemnele eeden bevesticht, Alsoe

van Bisc. FLORIS VAN WEVELICHOVEN, Anno 1379. des anderen daegs na elf dufent Meechden, ende Sondach na Simonis & Judæ dach, respectie.

van Bisc. FREDERIC VAN BLANCKENHEIM, Anno 1393. donderdach na Simonis & Judæ, ende den 14. November, respectie.

van Bisc. ZWEDER VAN CULENBURCH, Anno 1425. den 18. Augusti.

van RODOLF VAN DIEPHOLD, den 4. Januarii, 1427. als Postulaet, ende vrijdach na Pauli Conversio, 1433. als geconfermeert Bischoep.

van Bisc. DAVID VAN BURGUNDIEN, Anno 1456. den 6. Augusti.

van Bisc. FREDERIC VAN BADEN, Anno 1496. den 8. November.

van Bisc. PHILIPS VAN BURGUNDIEN, Anno 1517. dinsdach post dominicam Votem, den 19. Mey.

van Bisc. HENRICK VAN BEYEREN, Anno 1523. op maendach den 5. Novemb. Doch hy heeft door misleydinge van de Burgoens-gesinde, sonder voorgaende bewilginge van de Drien Staten, de Temporaliteyt ofte Hoghe-Overheyd aen Keyser Carel de Vijfde vercocht. *waer van border in de voorgaender corti bescheypinge der stad f. 8.*

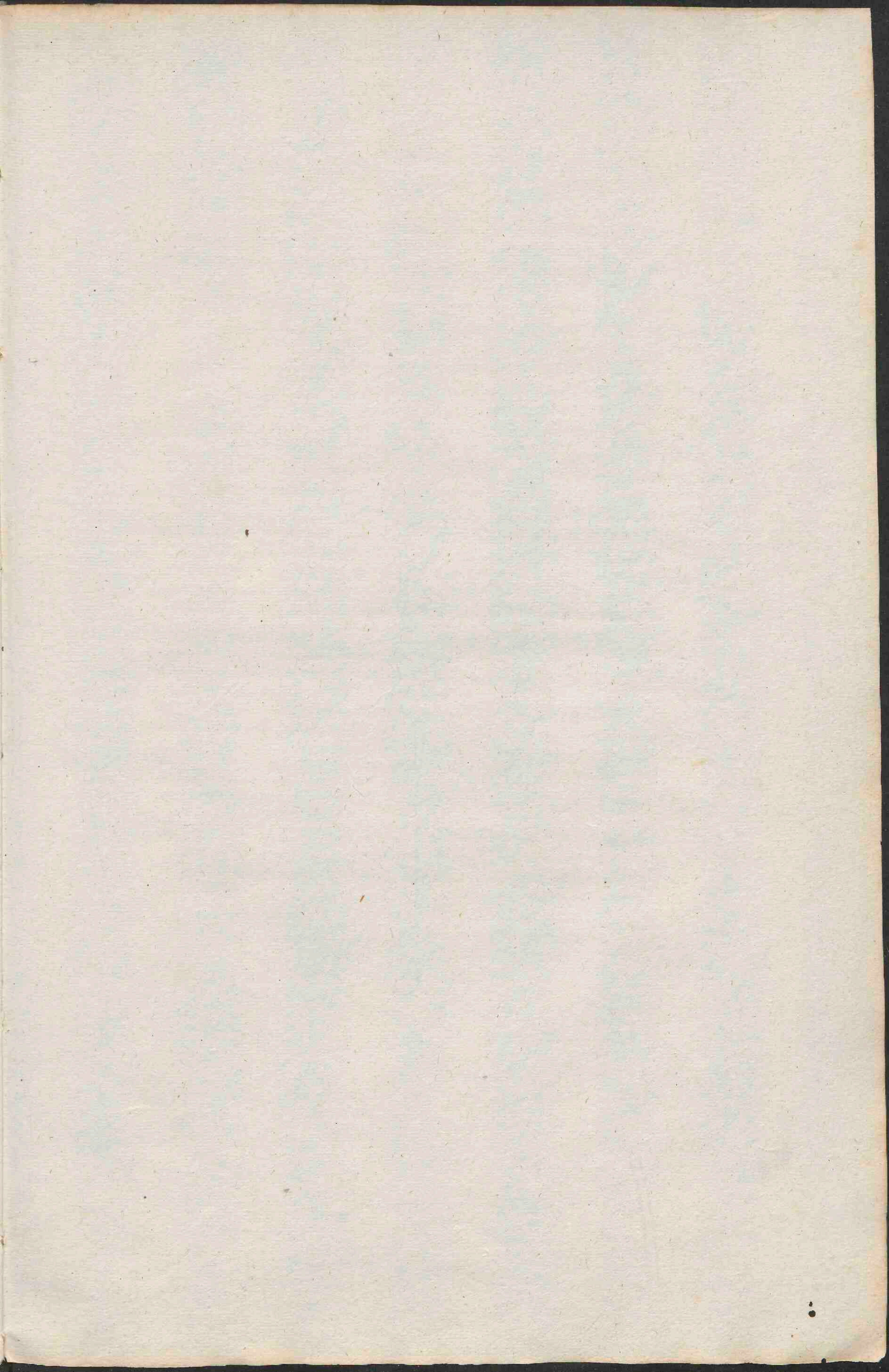
Faint, illegible text at the top of the page, possibly bleed-through from the reverse side.

Second block of faint, illegible text.

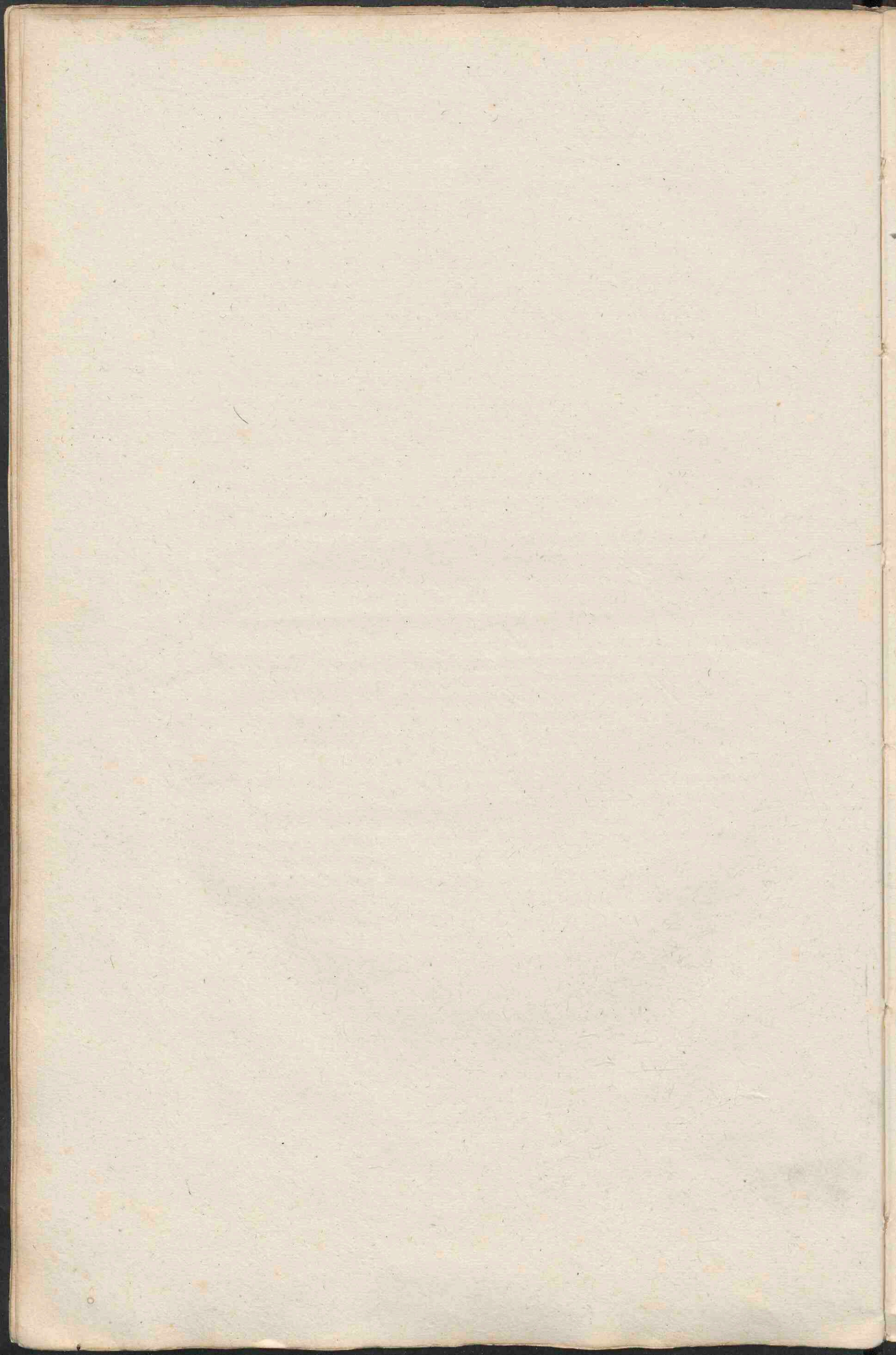
Third block of faint, illegible text.

Fourth block of faint, illegible text.

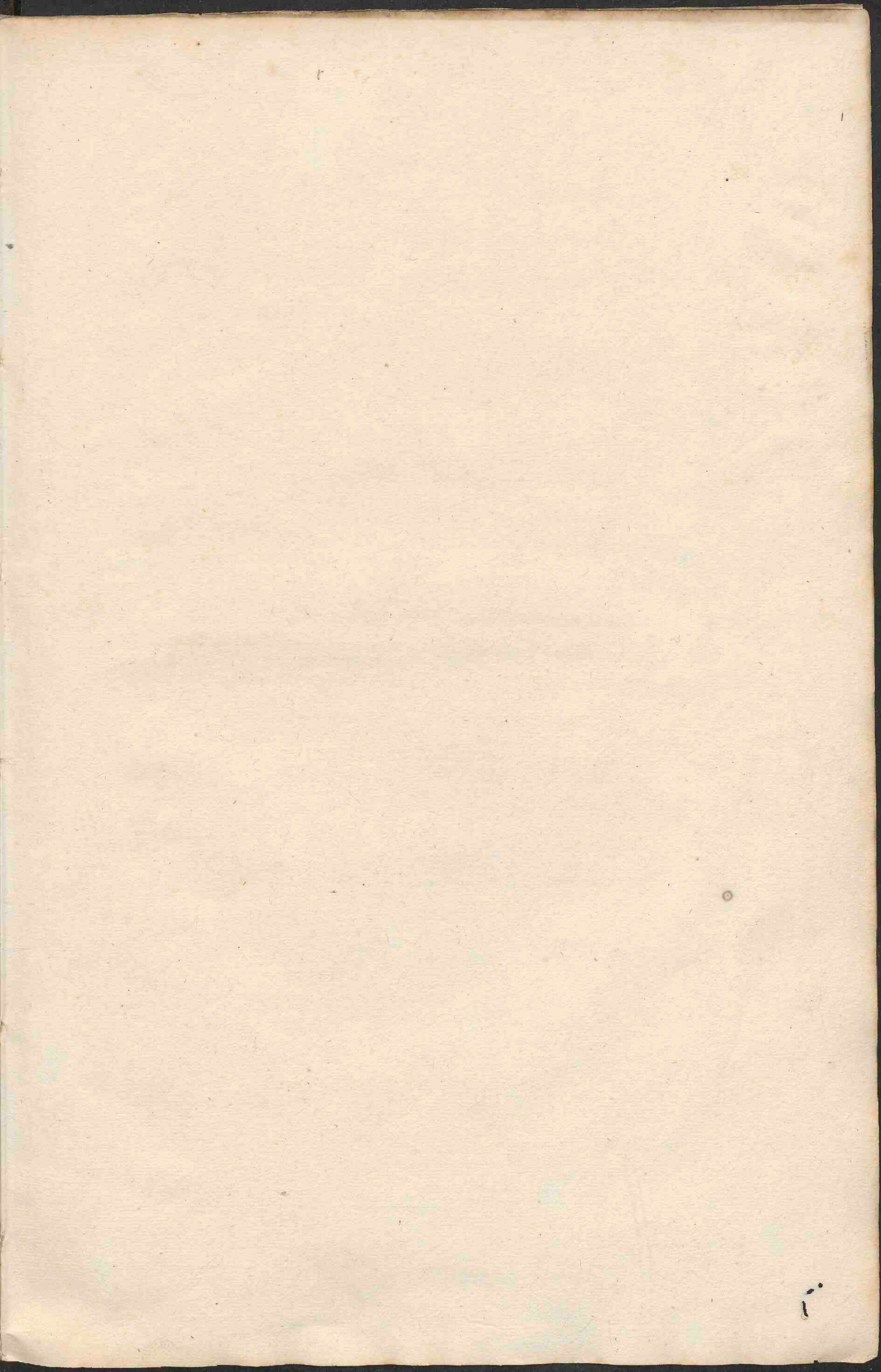

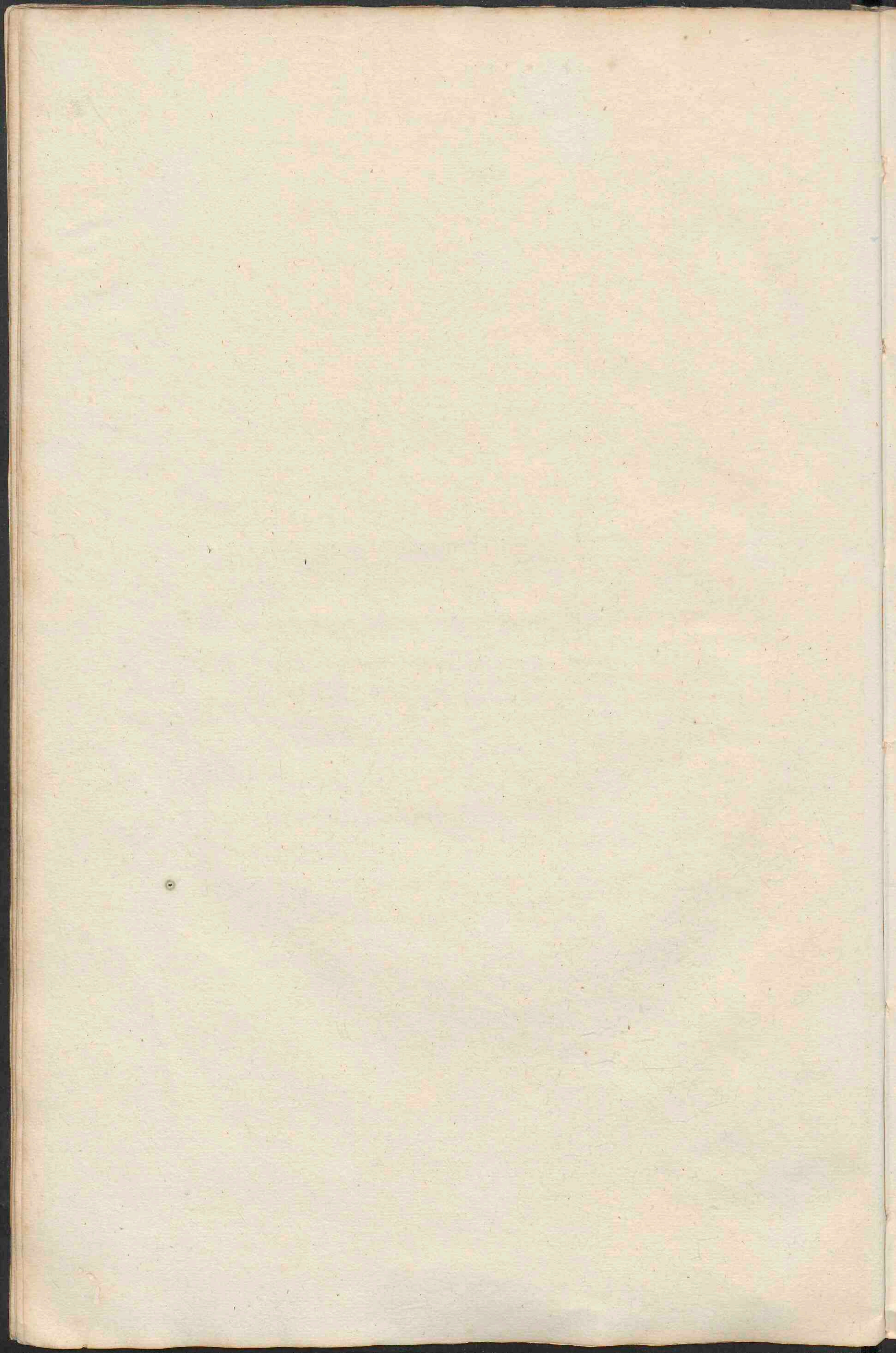

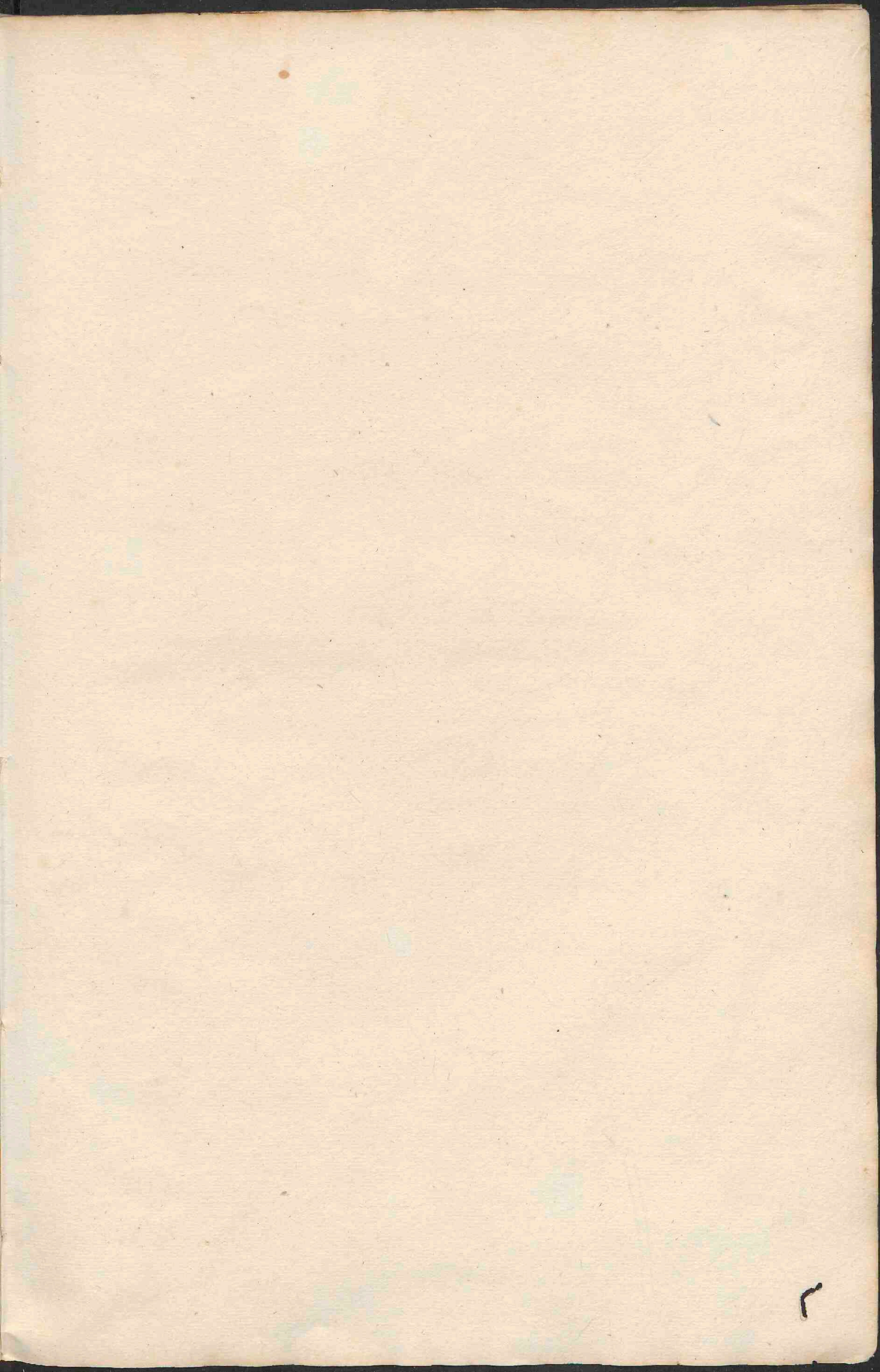

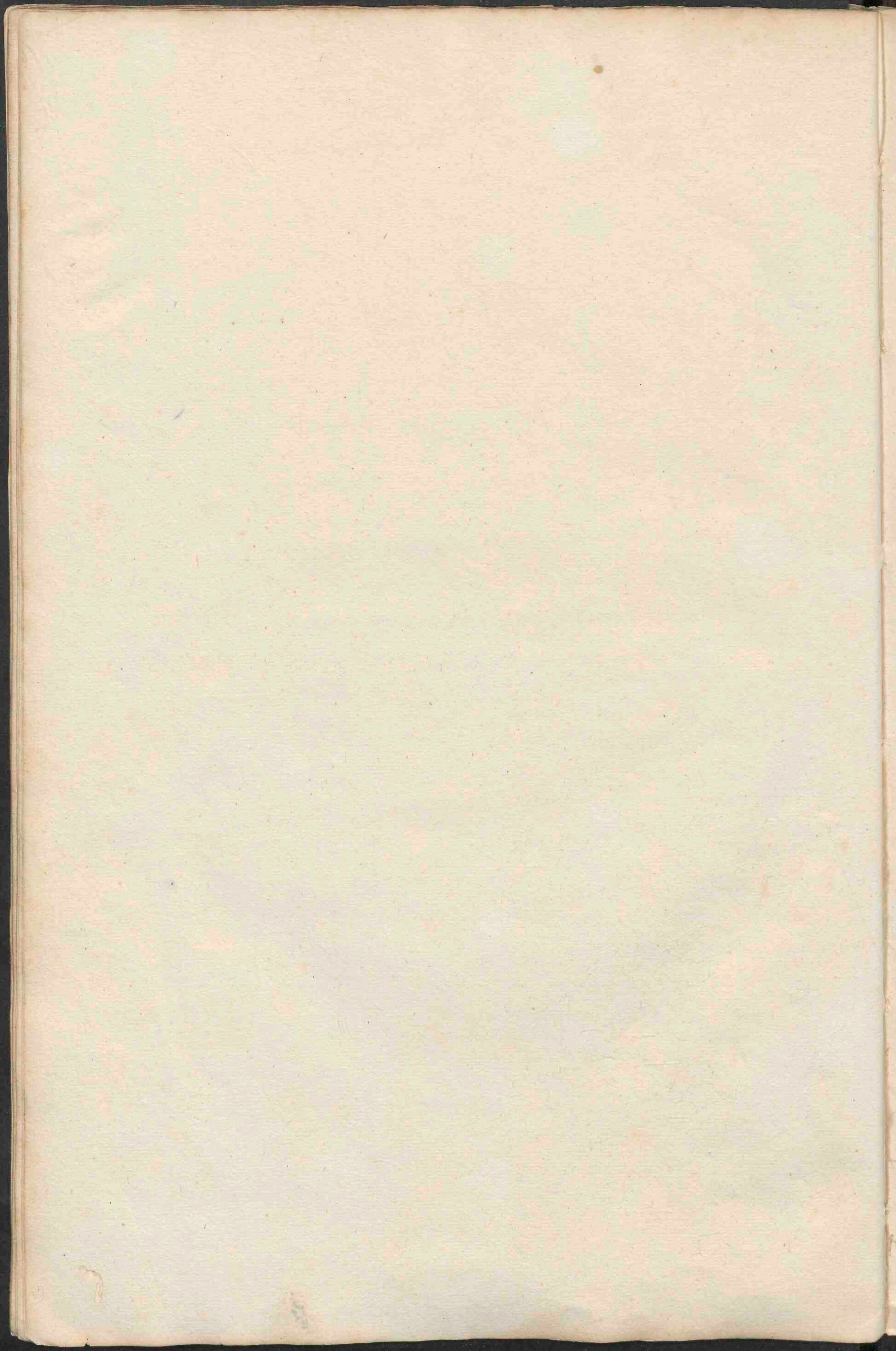

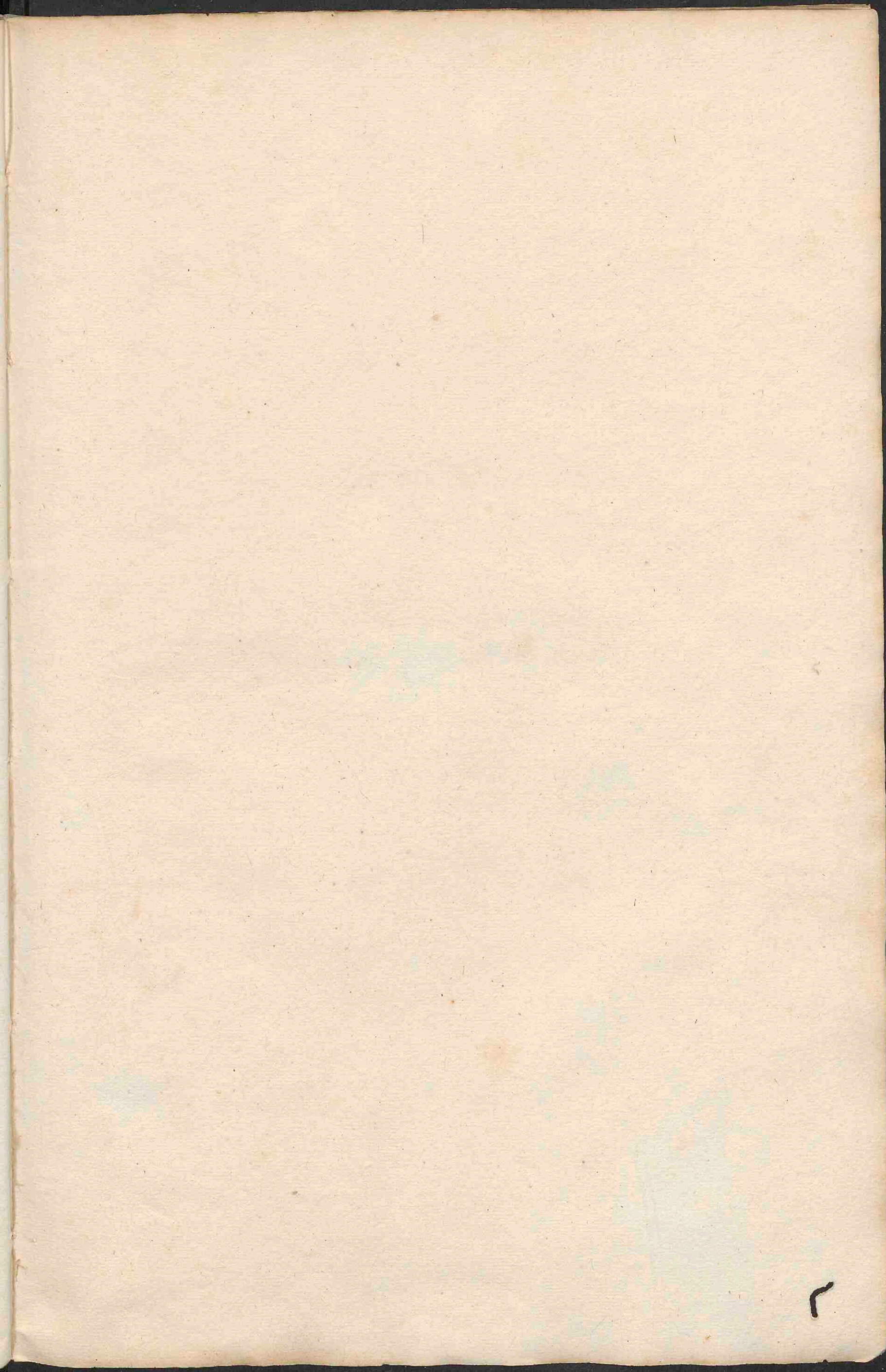

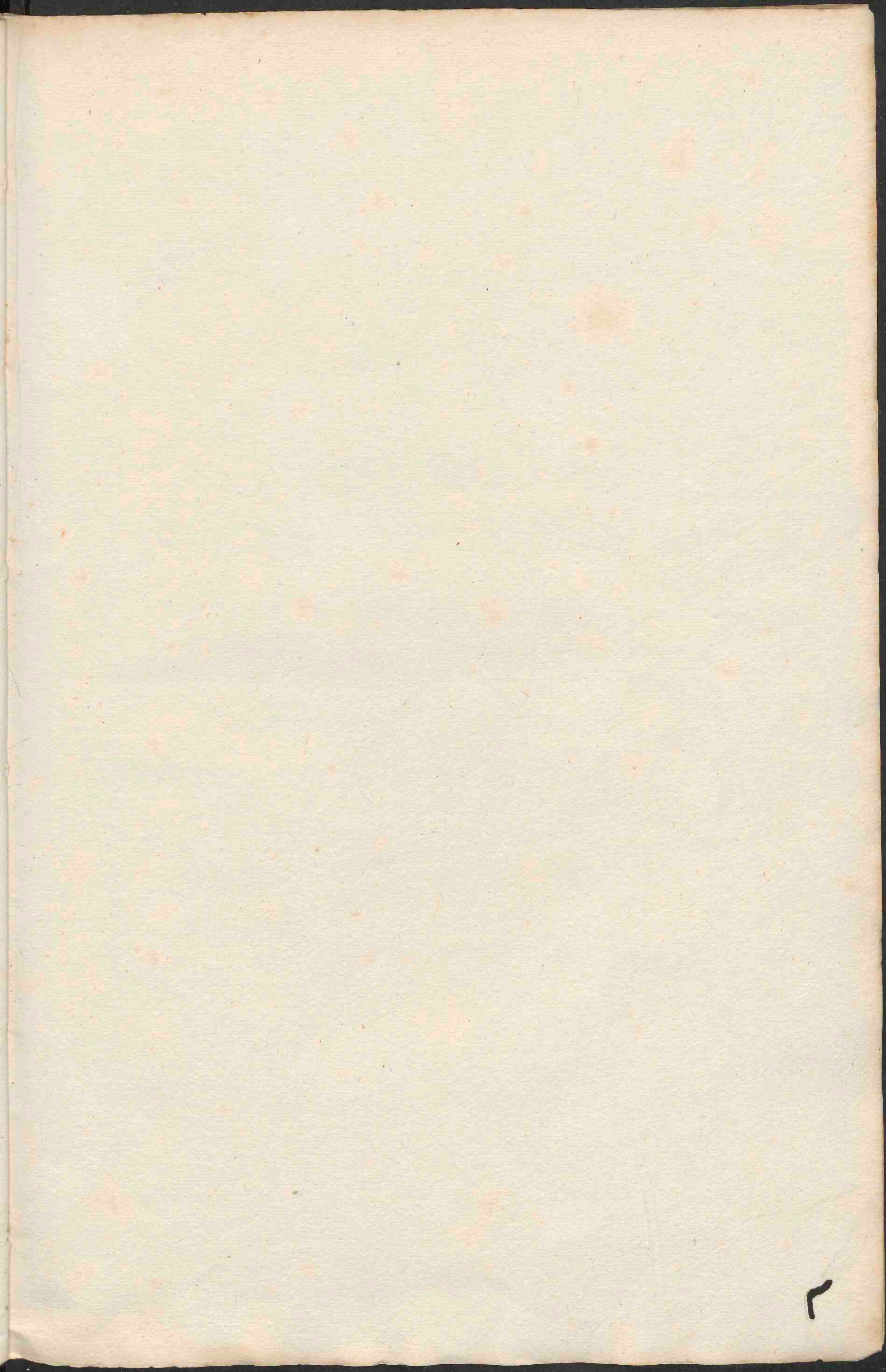

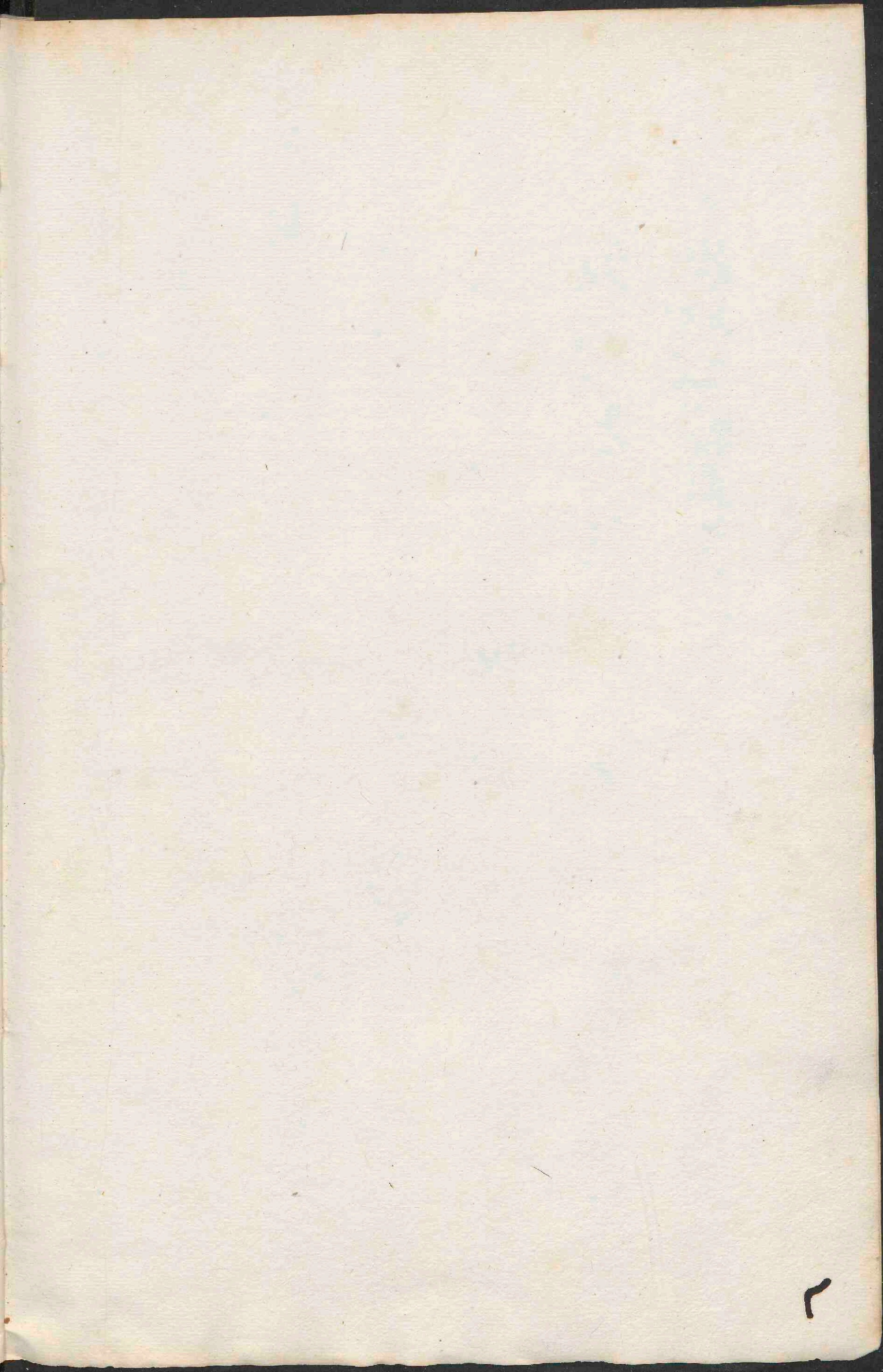

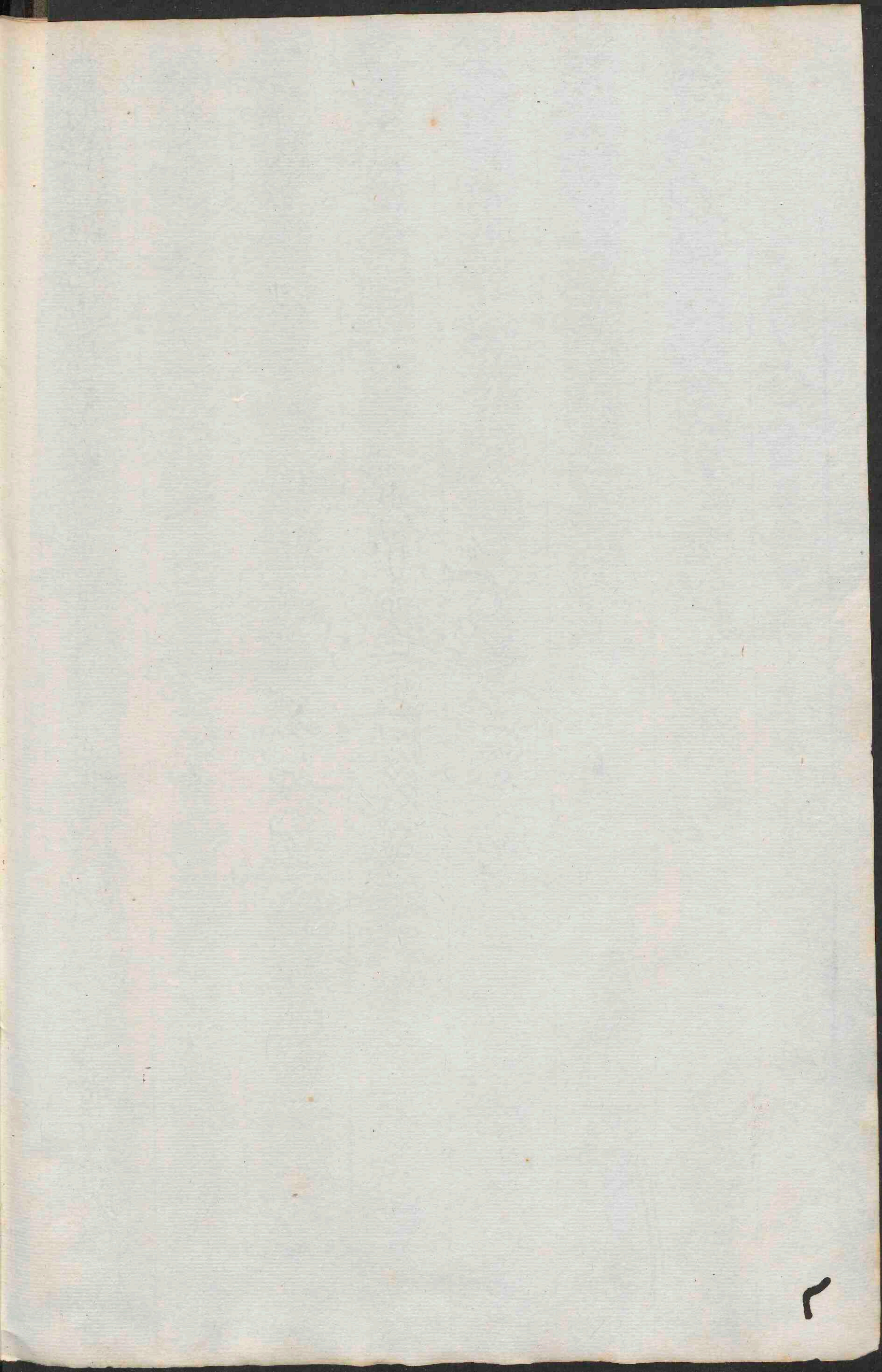

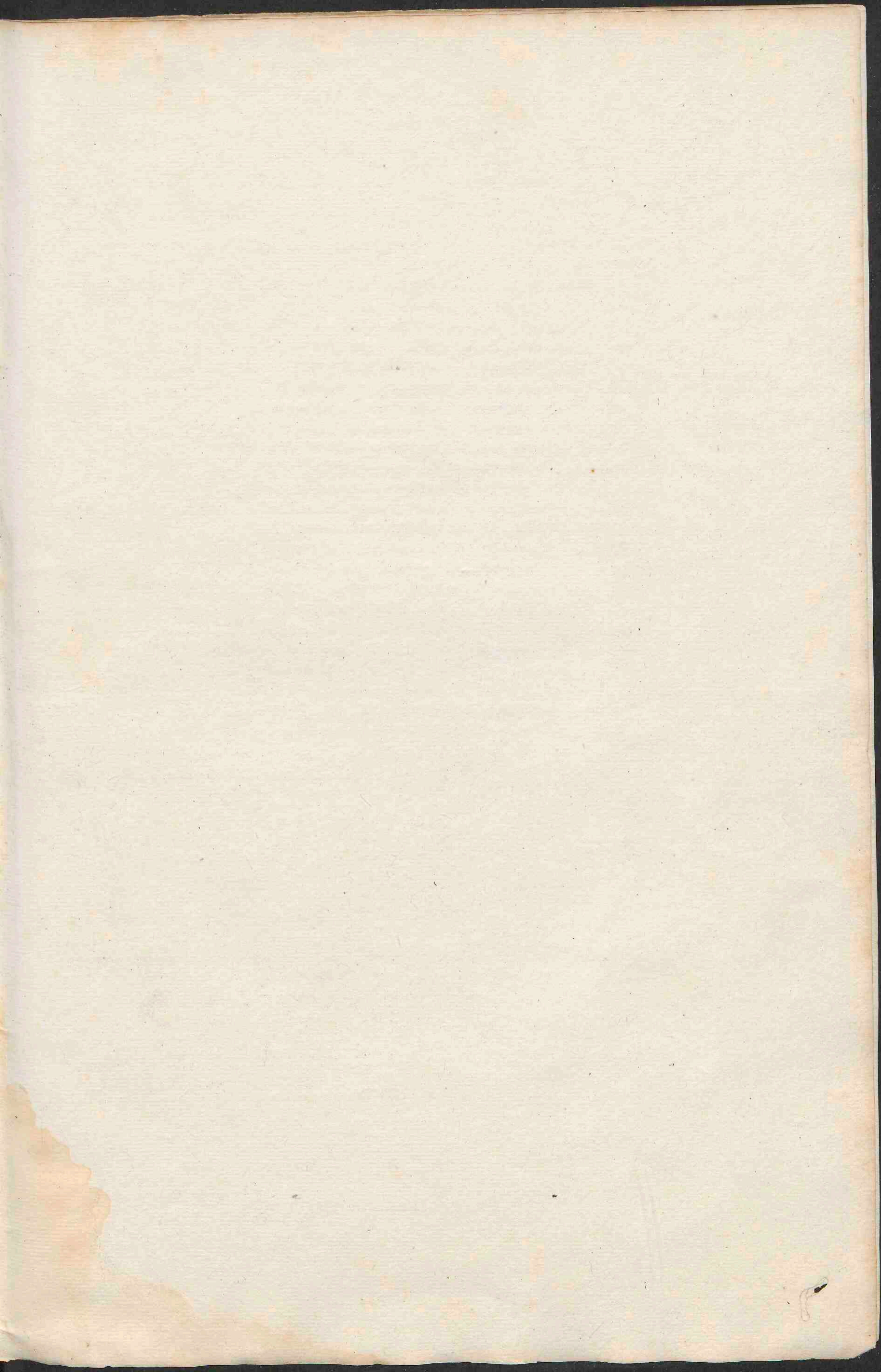

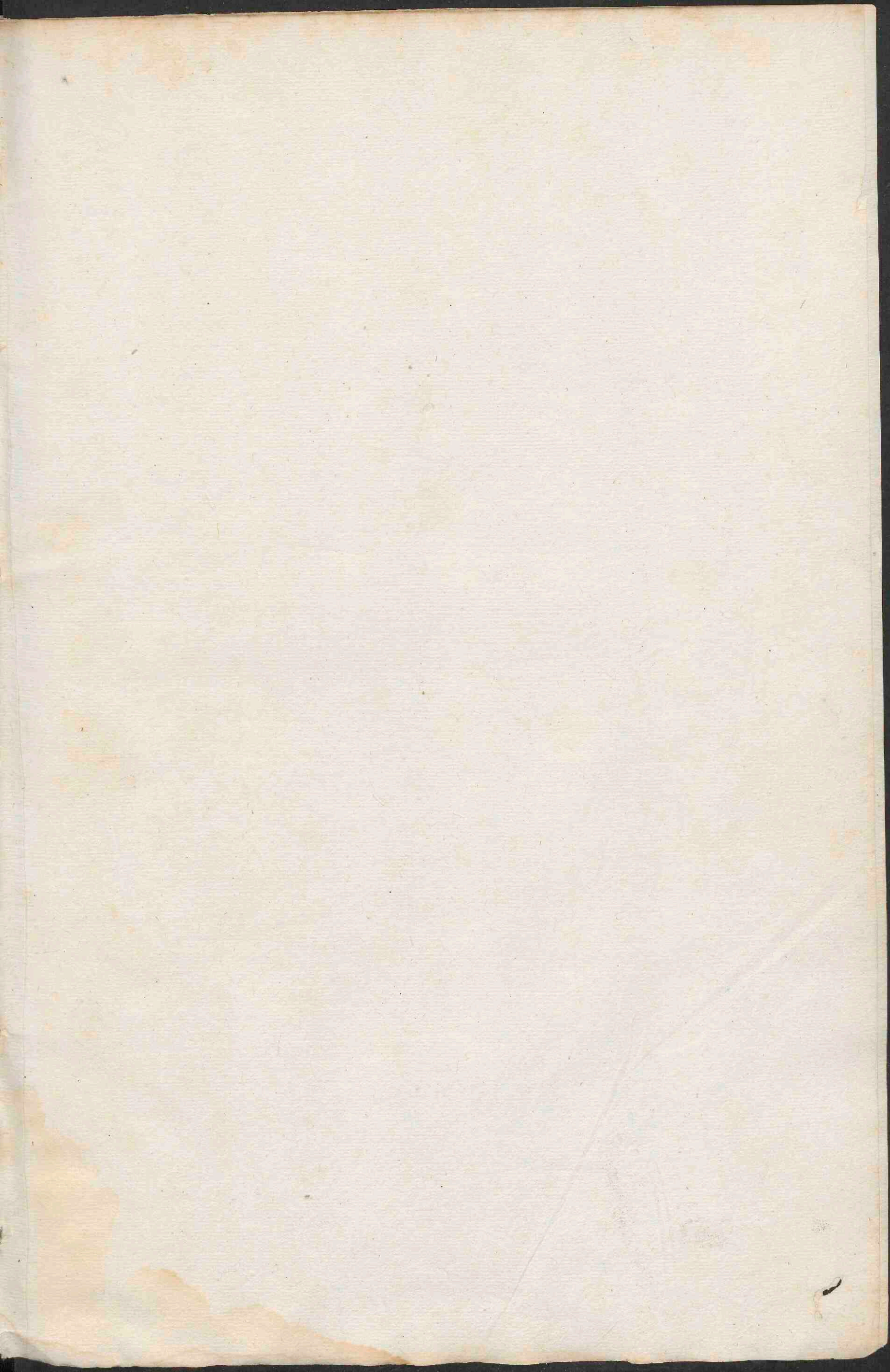

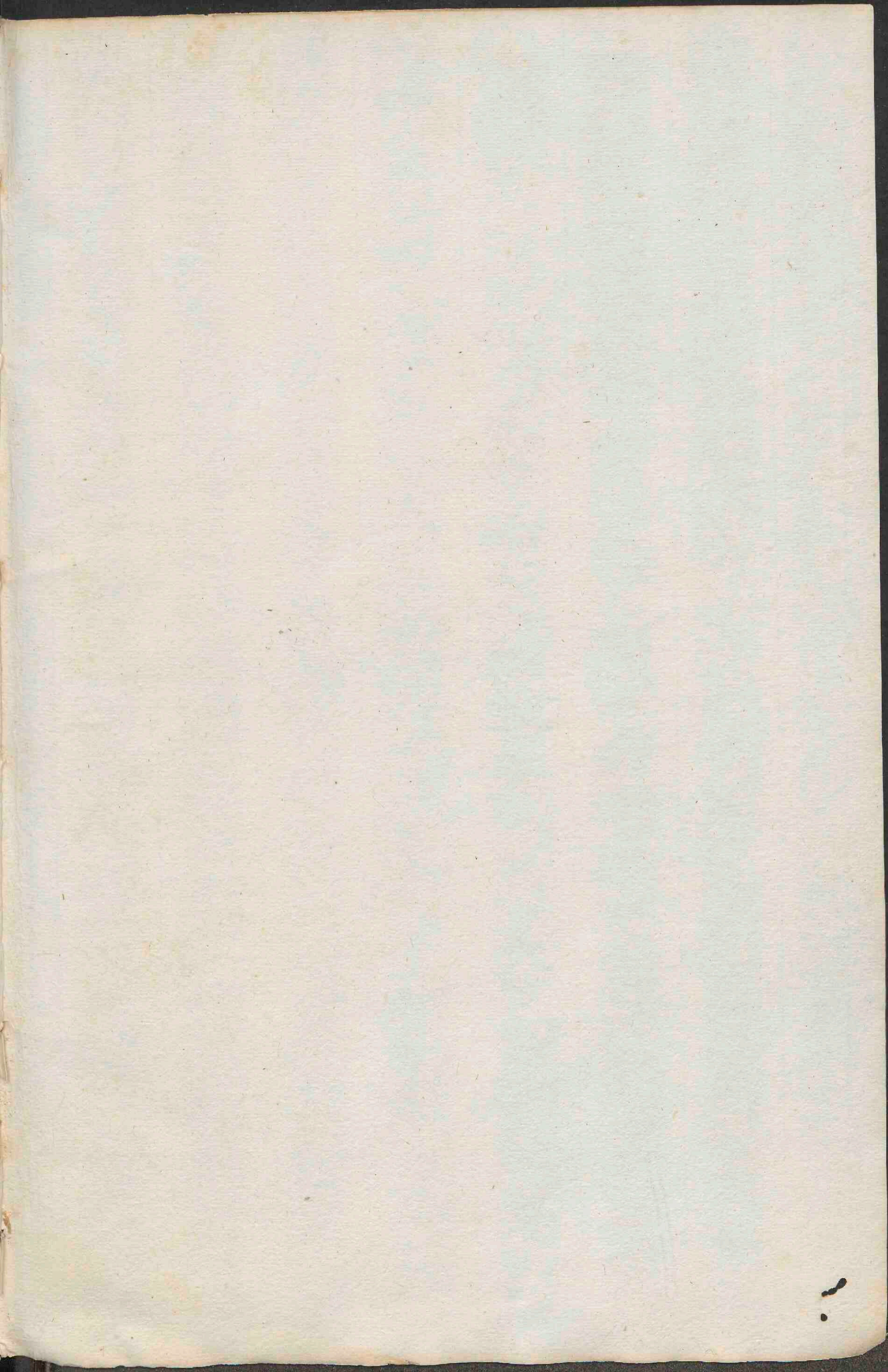

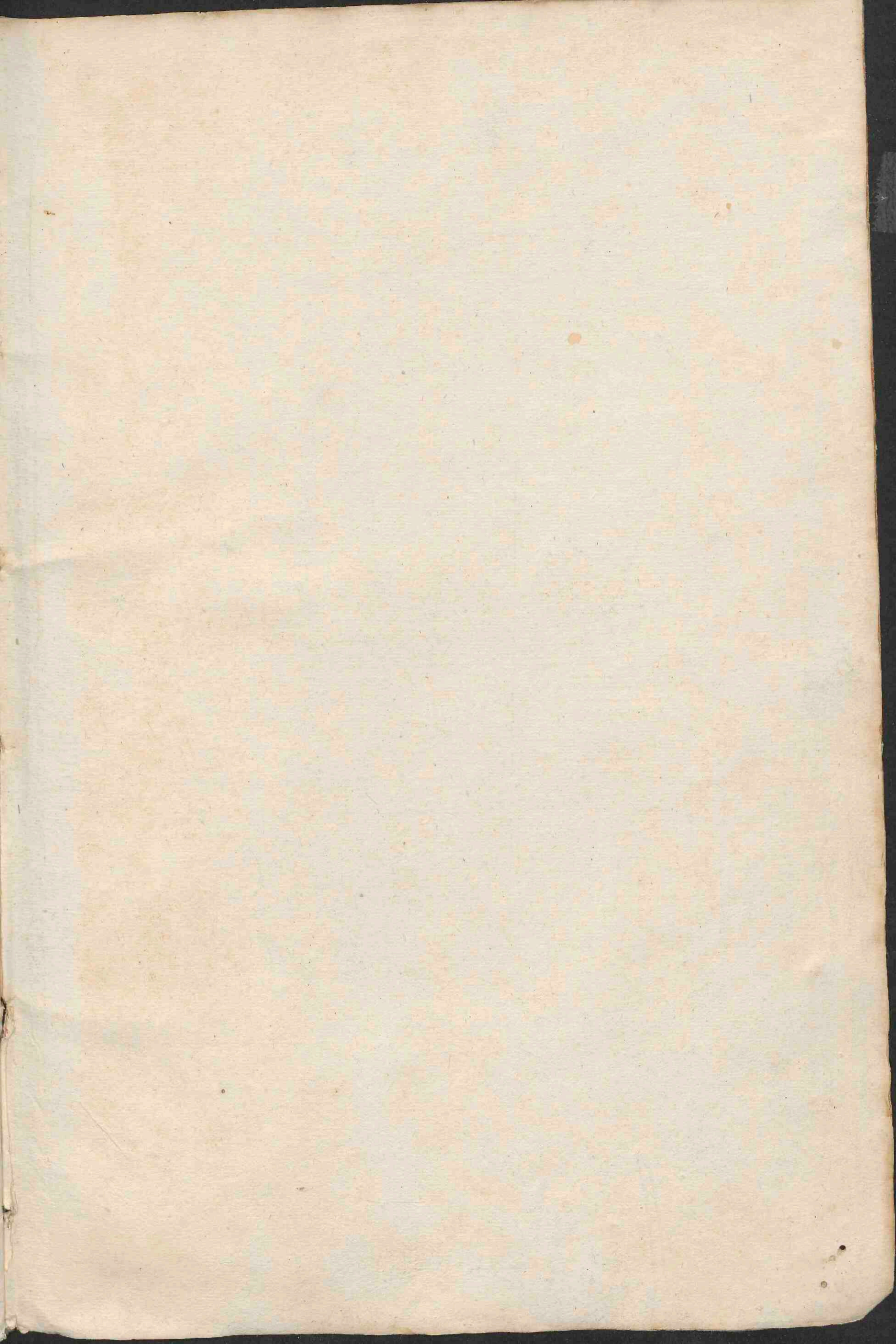

S.
15